

ADAHOONILIGII

THE NAVAHO LANGUAGE MONTHLY

VOL. 2. NO. 5

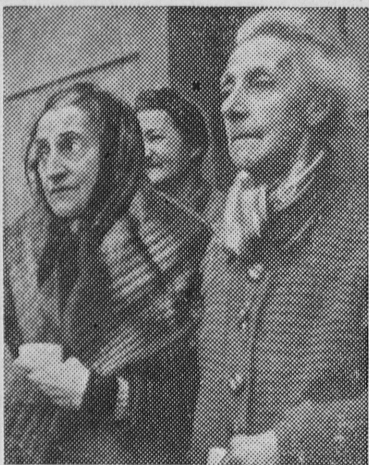
WINDOW ROCK, ARIZONA

MARCH 1, 1947

T'ÁADOO LE'É LEEGHI' DÓO NI' BIKÁÁ'GÓO DAHÓ-LÓNÍGII HASHT'E DADOOLNÍIL BINIIGHÉ TSÉGHÁ-HOODZÁNÍGI 'ÁLAH 'AZLÍJ'.

¹ 'Atsá Biyáázh ndízidígíí tseebíits'áadahgóó yoolkáféedqá' Tségháhoodzá-nígi Naabeehó binant'a'í béesh bąqah dah naazniligíí 'álah silíí'. Naabeehó di-ne'é t'áá nihá baa náhódoot'íí danízinígíí biniighé 'álah 'azlíí'. Wáashindoon-déé' Bilagáana naaki, 'a' John Provense, 'Indins binant'a'í yikéé' góne' náánás-dzínígíí dóo A. L. Wathen, Chief Engineer nilí, 'éi bit t'áadoo le'é bit baa ndazh-dóot'íí 'atdó' biniighé 'álah 'azlíí'. Díí Bilagáana Wáashindoodéé' ní'ázhígíí t'éiyá t'áadoo le'é Naabeehó bikéyah bikáa'gi hólónígíí dóo 'teeghi'di hólónígíí binda'doonishígíí biniighé bit baa ndazhdóot'íí yiniighé ní'áázh. Hoozdo hool-ghéédéé' Bilagáana Mr. H. A. Mathiesen gholghéhígíí dó' níyá.

'Altso 'ahí'iildee' dóo yah 'ajííjée'-go naat'áanii Mr. Stewart gholghéhígíí 'átséédqá' 'álah 'azlíí'édqá' t'áadoo

WAR WEARY VIENNESE wait in line for Red Cross food handout. Austria has only two thirds of its per capita prewar food intake.

le'é baa dahwiiníst'íí yéé t'óó daazáa da ch'ideiz'á. 'Áádóó díí t'áadoo le'é 'teeghi' dóo Naabeehó bikéyah bikáa'go dahólóníi binda'anishgi baa ndadít'íí biniighé 'álah siidlíí' ní. Díí baa nda-síit'íí dóo bik'íí 'índa 'Indins t'áadoo le'é yaa saad dahólóníi yá yaa ndaa-t'íí dooleet biniighé 'ashdla' náahaiji' ní'nilígíí 'atdó' binaanish ndaat'í'gi hazhó'ó bee 'ahí dahodiilnih ní 'atdó'. Jó 'éi Indian Claims Commission ghol-ghéhígíí 'áátyíni.

Wáashindoondi t'áadoo le'é lq'í baa dahwiiníst'íígo biniinaa 'átséédqá' 'álah diidleet biniighé nihoot'ánéé t'óó bigháqah náát'á nígo haadzíí'. Díí 'In-din Service gholghéego binda'anishígíí Wáashindoondi baa hwiiníst'íí. Díí baa hwiiníst'íígo bee haz'áanii 'ádeit'í-nígíí 'a' díí Indins bi'oonishígíí t'óó ch'í-didoot'áát daaní. 'Áko ndi díí 'Indins bit dah ndahaz'qáqóó 'adahoot'éhígíí

naaskáa'go t'éiyá díí 'Indins bi'oonishii ch'ídidoot'álgíí bééhózin dooleet.

'Ahkeah Vice Chairman 'a' nináádool-téet ch'ééh niizíí'.

Sam 'Ahkeah 'aláqji' dah sidáhígíí 'akéédéé' 'adah nánidahii 'a' nináá-dooltélgíí baa ndadít'íí dííniid. Roger Davis dóo Tom Lincoln dóo béesh bąqah dah naazniligíí 'a' 'adaanígo díí béesh bąqah dah naazniligíí díí'ts'áadah yil-t'éego t'ah doo ninádaa'nil da lá dadí-niid; 'éi bąqah 'adah nánidahii yikéé' góne' dah sidáa dooleetígíí doo k'ad 'a' nináádooltéet da, dadíniid. Díí t'áá 'altso niná'nilgo 'índa 'a' nináádooltéet dadíniid. Jim Hale dóo Zealy Tso dóo Yellowman 'adaanígo t'éiyá t'áá k'ad Vice Chairman nináádooltéet daaní. 'Áádóó t'óó bee ndí'doojah ho'doo'niid. Nízhdiijée'go 'át'ah 'índa Vice Chair-man nináádooltéet daanígo naadiin tsosts'id yilt'éé lá, t'áá k'ad daanínígíí 'éiyá naadíí' yilt'éé lá. 'Áko 'át'ah 'índa 'a' nináádooltéet ho'doo'niid.

Kwii t'éiyá naat'áanii James Stew-art gholghéhígíí díí béesh bąqah dah naaznili t'ah doo nináadaa'nilígíí biniighé hit yee nihodoo'atgo 'a' nináda-doo'niígíí biniighé bee badi'doot'áát ha'nígo naaltsoos bee niiltsooz dóo bee nízhdiijée'. 'Éi t'áá 'altso yee lq'í da'as-t'íí, 'áko 'éi k'ad naat'áanii bee bíhól-niihgo 'ályaa.

'Ólta' dóo 'ats'íis 'a' daat'éegi baa hwiiníst'íí

Kwii t'éiyá Bilagáana Wáashin-doondéé' John Provense gholghéego ní-yáhígíí 'ólta' dóo 'ats'íis 'adaat'éegi baa nahódoot'íí dííniid. T'áadoo le'é Naa-beehó dine'é deinízinii 'átsé nihit bée-

dahodoozíí 'áádóó 'índa ts'ídá 'át'éego bin'doonishígíí benáahodoozíí, 'áádóó ha'át'éego lá Wáashindoon dóo Naa-beehó dine'é 'ahítká 'anájahgo díí naa-nish yileehígíí 'aheekt'éego yaa ndoo-kah. 'Áádóó Wáashindoodéé' béeso ch'ídeidiyii'aahígíí béeso bí'íídookit dóo t'áadoo yich'í' ní' danilíni nihich'í' ch'í-deididoo'áát ní. Naakits'áadah náa-hai yéé dóo ghóshdée' Wáashindoon díí Naabeehó bikéyah bikáa'gi 'adahoot'é-hígíí ndeitkaahgo hodeeshzhiizh; 'áko k'ad ts'ídá 'áhoot'éegi hoł béeadahózin sha'shin, dóo t'áá 'éi binahji' naanish dadooleetíi baa ndazhdóot'íí sha'shin ní. Kóhoot'éédqá' Wáashindoongóó na'asdee'go 'áadi 'ólta' Naabeehó di-ne'é t'áá 'íghisíí bee bich'í' 'anááhóo-t'í' daanígo yee 'ádaa dahoolne' yéé beego k'ad t'áá 'íghisíí Naabeehó 'í-hoo'aah bá bíhoneedlígíí 'át'é. Díí naa-nish dadooleetígíí t'áá 'íghisíí yá'át'ééh dooleetígíí biniighé Naabeehó dine'é t'áá bí yee hadadoodzih ho'doo'niid ní. 'Áádóó 'ákwii béeso shóidoot'eełgi t'éi-yá nááhást'á. 'Áko ndi 'éi t'éiyá t'áa-doo hózhó nítzilí nihich'í' ch'ídidoot-t'áát, háálá nihik'is danilíinii nihiká 'a-nájahgo díí naanish dadooleetígíí nihit yaa ndadoot'íí dóo bihónéedzqá góne' nihá 'ádeidoolíígo binahji' béeso shói-doot'eeł.

Wáashindoondi 'álah 'aleeh.

Díí Mr. Provense gholghéhígíí 'a-nígo kwii 'álah 'azlíí'ígíí táá'oosdee' dóo bik'íí' Naabeehó 'a' dóo Wáashin-doondéé' yá ndaalnishígíí dó' 'a' New York hoolghéedi 'álah 'aleehígíí dadookah-go 'áadi t'áadoo le'é Naabeehó bee bi-ch'í' 'andahazt'í'ii yaa dahodoolnih ní. Sam 'Ahkeah gholghéhígíí 'atdó' díí New York hoolghéedi 'álah 'aleehígíí 'áádéé' hágo bi'doo'niid ní, 'áko béesh bąqah dah naaznili daats'í yee lq'í da'doo-leet ní. Díí kodóó neeznáá náahaiji' naanish dadooleetígíí Wáashindoondi bee haz'áanii 'ádeit'ínígíí dóo Bilagáa-na nihich'odaanilíni t'áá hazhó'ó yída-needlí ní. 'Áko 'éi bąqah díí 'Indins da-nilínígíí dóo Bilagáana t'áadoo yit 'at-ts'ákaahigo yá'át'ééh sha'shin ní. Háálá díí naanish dadooleetígíí béeso t'áá 'íghisíí lq'í bíighah 'éi bąqah. Tó Háálí

(Page 2 bikáa'gi baa nááháne')

1 T'AADOO LE'E LEEGHI' ****

hoolghéegi dóo Naat'áanii Néezdi 'ólta' 'áhálnéhígíí 'ałdó' baa hwiiníst'jíd, 'áko díí 'ólta' 'áhooyaago 'átchíní naakits'áadahdi neeznáadiin dóo ba'aan 'ashdladiin bíhóoghah dooleet ní. 'Áádóo nihitahgóo da'ólta'ígíí hazhó'ó hasht'ée dahodoolníłígíí dóo baa hwiiníst'jíd, 'áko 'éi 'ałtso 'a' yidzaago 'átchíní naakidi miil yilt'éeego 'ólta' bá náhodoodleet, 'áádóo táá' góne' haz'ánígíí t'éiyá díí k'ad jį da'ólta'góo hótsoago 'ádahodoolníł dóo t'áa 'ákwii 'átchíní daniyah dooleetígíí biniighé hasht'éhodidoo'níł ha'níigo dóo baa hwiiníst'jíd ní. 'Áko ndi díí da'ólta'góo 'a' doo hótsoago 'ádahodoolníł da, háálá 'éi tó bá 'ádaadin, 'éi bąq. Kin bii' da'ólta' dooleet biniighéhígíí t'éiyá t'áa 'íłdį 'ádaalyaago bee kin 'ádaal'ínígíí bá shóidoot'eetgo 'át'é. 'Áko 'éi ni'ijíhígi hazhó'ó hasht'edadoolníł dóo háadishį 'ólta' bá kin ndadoo'nił, 'éi 'áqó 'adahidoo-géet ní. 'Áádóo díí naanish dooleetígíí t'áa ha'át'éeego da béeso doo lą'í bik'é 'ats'ádínóodahígíí baa ndadiit'jįł.

Naabeehó béesh bąq dah naazniligíí 'a' 'ádaaníigo nihidine'é 'a' t'áadoo biniighéhégóo dóo t'áadoo 'a' daat'ínígóo béesh nihąq dah naaznil danihiłní dadíiniid. Díí ho'doo'niidígíí baa yádaati'go ná'ahóónáád. 'Áádóo Mr. Provense gholghéhígíí hanáánáádzíí kóníigo, "T'áa shį 'aaníí diné 'a' díí béesh nihąq dah naazniligíí t'áadoo biniighéhégóo béesh nihąq dah naaznil daaní, 'áko ndi Wáashindoondéé' 'ólta' biniighé béeso nihich'į' ch'ídee-t'ąqgo kóhoot'éeđą' Wáashindoongóo na'asdee' yéé nihá 'a' dayiilaaii 'át'é nisin," díiniid.

Dan Kiyaa'áanii 'azee'ál'į yókeedgo haadzíí'.

Naaki jį 'álah 'aleeh góne' Naabeehó Dan Kiyaa'áanii gholghéhígíí nihitahgóo 'azee' 'ádaal'į dooleetígíí dóo 'azee'íł'íni dóo 'asdzání 'azee'íł'íni danilínígíí baa ndadiit'jįł, díiniid. 'Éi baa náhát'jįgo Tó Haach'i'gi 'azee'ál'į biniighé kin si'ánígíí daats'í 'ąq 'ánídoolníł ho'doo'niid. 'Áádóo naat'áanii James Stewart gholghéhígíí díí Tó Haach'i'gi haz'ánígíí doo chónáánáoot'jį 'át'éeégóo 'álya háálá kin 'a' 'ałtso táadaos'nil 'éi bąq doo bihónéedzą da díiniid.

Mr. Provense gholghéhígíí 'anáadí'ni díí 'azee'íł'íni Wáashindoon yá naalnish dooleetii t'áa 'íghisíí bídin hóghéé' háálá Wáashindoon yá ndaalnishgo doo lą'í bich'į' ndahalghé da 'éi bąq. Congressional Committee gholghéhígíí díí kodi 'azee'ál'į bee nihich'į' 'anááhóót'í'ígíí nihá yąq dabíni' ndi 'azee'íł'íni béeso 'a' bá bínéidoo'niłígíí doo naólní da, daaní, níigo haadzíí'.

'íhoo'aah baa hwiiníst'jíd.

Frank Bradley gholghéhígíí 'áníigo Naabeehó niidliinii t'áa 'áníłtso 'a' diidleetgo díí 'íhoo'aah biniighé naanish sil'į'ígíí 'a' dadiilníł díiniid. 'Áko díí ts'ídá nihá binda'doonishii 'a' ndadidiit'áał dóo 'atah bindadiilnish díiniid. Nihitahgóo da'ólta'ígíí t'áa Bilagáana da'ólta'jį bídahoo'aahígíí t'áa bił 'aheeníłtso go bíhoo'aah dooleet díiniid, 'áádóo 'ólta' binant'a'í G. A. Boyce gholghéhígíí nayídíłkid. Mr. Boyce 'áníigo t'éiyá díí nihitahgóo da'ólta'ígíí Bilagáana yídahoot'aahígíí t'áa bił 'aheeníłtso bíhoo'aahgo 'át'é ní. Naaki nááháiđą' díí nihitahgóo da'ólta'ígíí nihá naaskáa'go t'áa 'aaníí t'áa 'aheet-t'éeego 'íhoo'aah lá ho'doo'niid 'éi bąq shił bééhózin ní. 'Áádóo Wáashindoon bá da'ólta'ígíí yá'át'éehego na'ntin lá dóo bá da'ólta'í yá'át'éeheii dahólłó lá daaníigo nda'askáa'ii yaa dahalne'. 'Áádóo naaltsoos bídahoo'aahígíí Bilagáana yídahoot'aahígíí t'áa bił 'aheet-t'ée lá daaníigo yaa ndahoolne', 'éi bee shił bééhózin níigo Boyce yáałti'. Mr. Boyce 'áníigo díí nihitahgóo da'ólta'ígíí "accredited schools" gholghéhígíí doo bii' siláa da, háálá 'átchíní ghódahgo da'ólta'ígíí doo lą'í hólłó da 'éi bąq, 'áádóo Shash Bitooigi 'ólta'ígíí t'éiyá ghódahgo 'ólta'go haz'ą. 'Áko ndi 'átchíní t'áa tádiin yilt'éhígo ghódahgo 'ólta'ígíí dayółta', 'éi bąq "accredited school" bee yídoojiiłígíí doo bihónéedzą da díiniid.

'Áádóo Roger Davis dóo Mr. Maxwell 'átchíní 'ólta' bíníłkadgo nihitahgóo da'ólta' dooleet díiniid. Díí baa hwiiníst'jįgo ná'ahóónáád. 'Ałní'ni'ąq-dóo bik'iji' t'éiyá Sam Ahkeah gholghéhígíí ha'a'aah biyaadi 'álah 'aleehíđé' hágo shi'doo'niidígíí baa ntsídadoohkos díiniid, háálá 'éi 'áadi Naabeehó dine'é bee bide'adahoot'éei 'atah baa hwiiníst'jį 'éi bąq ní. Díí baa hwiiníst'jįgo hodíina', 'áko 'índa Sam 'Ahkeah bini' ha'a'aahđé' bá bik'é na'íłghéego 'álah 'aleeh ha'nínígóo doogáał ho'doo'niid. Roger Davis dóo 'áqó doogáał, 'éi 'éeneishoodii bá yik'é nda'dooléetgo yik'é doogáał, ho'doo'niid lá.

Bee'iináa dooleetii baa hane'.

'Áádóo Bilagáana Wáashindoondéé' Mr. Wathen gholghéego níyáhąq hanáánáádzíí. Naabeehó yá'át'éehego yee dahináa dooleetígíí biniighé t'áadoo le'é Naabeehó bikéyah bikáa'gi dóo łeeghi'gi dahólónígíí binda'doonish níigo haadzíí'. Díí binída'diinishgo bik'ehgo nda'doonishígíí t'áa 'íđą' naaltsoos bikáa' nii'nil 'áko 'éi dóo bik'ehgo Naabeehó bikéyah bikáa'gi hasht'edahodoolníł níigo haadzíí'. Díí naanish da-dooléetii naaltsoos bikáa' sinilígíí yéelta'. Díí naaltsoos yéelta'ígíí t'éiyá nídishchíí' dóo tókų'í dóo níłch'i diltłi'í

łeeghi'di hólónígíí dóo łeejin dóo nda'nigheęshgo k'éeđá'dilghéhígíí dóo kéyah naaldlooshii chódayoot'jį dooleetii binda'doonishígíí bikáa' lá 'éi Bilagáana'ehjį yéelta'go ch'éenijée'. Hiłijį'go yah 'anáájíjée'go díí naaltsoos yéelta' yéé t'áa dinék'ehjį baa nááhóóne'. Díí naaltsoosígíí t'áadoo le'é dabiđziilii dabikáa' lágo biniinaa béesh bąq dah naazniligíí t'áadoo 'ałtso yik'ida'diitąq da.

Biiskání yah 'anáájíjée'go Frank Bradley gholghéhígíí łeejin haa lá néelt'e' Naabeehó bikéyah bighi' hólłó lá, dóo haa lá néelt'e' 'Ayahkinii bikéyah bii' hólłó lá níigo na'íđéłkid. Mr. Wathen gholghéhígíí 'áníigo díí łeejin hólónígíí dízdiin dóo ba'aan dį' nááháiđą' díí łeejin naaskáa'go 'ałní'dóo Naabeehó bikéyah bii' hólłó lá dóo náa 'ałní'dóo t'éiyá 'Ayahkinii bikéyah bii' hólłó lá níigo yaa hoolne'. Díí k'ad łeejin hólónígíí dóo tókų'í hólónígíí dóo t'áadoo le'é kéyah bikáa' hólónígíí ninaádoolkah biniighé Wáashindoondéé' béeso 'a' nihá ch'ínáádidoot'áał níigo haadzíí'. 'Áádóo kwii Roger Davis hanáánáádzíí'. Díí naaltsoos nihich'į' yéelta' yéé diné t'óo 'ahayóí t'áadoo 'ałtso yik'ida'diitąq da níigo haadzíí', 'éi bąq díí naaltsoos nihich'į' yéelta'ígíí t'óo hasht'e'ndooltsos dóo bini' t'óo siłtsoozgo neeznáa ndoohah ní. Díí neeznáa nááháhígíí bighi' díí naaltsoos 'ánínígíí bídahoo'aahgo 'áaji' 'ahodoolzhish 'áko 'índa t'áa 'ałtso yik'idadi'doot'jįł sha'shin ní. 'Áko 'índa nihá binda'doonish. Díí baa yádaati'go hodíina', 'áko 'áłtsé t'óo kónígháníjį' ch'éezhdoojah ho'doo'niid. Yah 'anáájíjée'go t'áa 'éi baa yádaati'go hanááhoolzhiizh.

Mr. Wathen yee haadzí'ígíí.

'Ákwii yah 'aníánájíjée'go Bilagáana Mr. Wathen gholghéhígíí binda'doonishii ts'ídá háidí yígíí biniighé 'áłtsé 'íhwiidoo'áał danohsin níigo na'íđéłkid. (Jó 'ákwii na'nigheęshgo k'ée'dilghéhígíí danohsinggo t'éiyá k'ée'dilghéehgi bíhoo'aahgo 'áaji' 'ahodoolzhish níigo 'ání.) Díí naaltsoos nihich'į' yéelta'ígíí t'óo ch'ídadidooh'áał doodaii' 'ałdó' k'ad bee lą 'adooleet díiniid Mr. Wathen. 'Áádóo kóníigo haadzíí', Ndishchíí' binda'doonishígíí bini' 'áłtsé hasht'e'ndéet'ąqgo yá'át'éehe háálá nídishchí'ígíí t'áa hólłó dooleet, 'áko 'éi doo nihits'ąq' t'áa 'ádzaagóo dooleet da. T'áadoo le'é łeeghi' dahólónígíí t'óo hasht'e'ndéet'ąqgo 'ałdó' yá'át'éehe háálá 'éi 'ałdó' t'áa łeeghi' hólłó dooleet. Jó 'éi béesh dóo łeejin 'ááłdishni'. 'Áko ndi díí Naat'áanii Néézjį tooh nílínígíí łajigo hadoolt'eeł ha'nínígíí t'éiyá t'óo bił náas hodeeshzhiizhgo doo yá'át'éehe da, háálá náánáahđéé' dani-

(Page 4 bikáa'gi baa nááháne')

ADAHOONILIGII

Published on the first of each month at the United States Indian School. Phoenix, Arizona.

Address all letters to the Editor, 'ADAHOONILIGII. Education Office, Navajo Service, Window Rock, Arizona.

Subscription rate: \$0.50 per year. Make all checks and money orders payable to The Treasurer of the United States PIHS 3 1 47 1100

Robert W. Young .....Editor
William Morgan .....Translator

2 Díí k'ad 1947 yihahígíí t'óó ha-nááyíítkánéédqáq' Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeit'ígíí yiniighe dah naháaztánígíí yah 'anáánájé'édqáq' ha-át'éego lá Wááshindoon béeso doo lq'í bits'áhinidéeh da dooleet lá daanigo yaa ndaat'ígíí hodeeshzhiizh. Siláago t'áa 'altso dóo siláago nda'at'eetígíí da t'áadoo biniighe béeso lq'í 'ats'adahinidéeh dooleet lá ta' daaní jiní. Wááshindoon yá ndaalnishígíí dó' t'áa bi'oh 'ánídooníí' ta' daaní jiní. Jó 'éi díí 'Indins danilíníí t'áadoo biniighehégoó béeso lq'í biniinaa 'ats'adahinidéeh daanigo 'adaaní. Ła' 'adaanigo 'Indin Service deiłnigo 'Indins yindaalnishígíí doo hólqo da dooleet daaní jiní. 'Áko bini'di 'Indins danilíníí Bilagáana kéedahát'ínígi 'át'éego kéedahát'íi dooleet daaní jiní.

Łahgóó lá t'áa 'aaníí 'Indins Ła' Bilagáana nahalingo kéedahát'í ni. Jó 'áko ba'átchíní Bilagáana ba'átchíní t'áa yit da'ólta'. 'Áádóó 'Indins danilíníí Ła' bee bich'í 'ándahazt'íi 'ádaadingo yá'át'éehgo kéedahát'í. Łahgóó 'Indins danilíníí baa dahojóobá'igo kéedahát'í, 'áádóó bee bide'adahoot'íi haa shíí néelqá'go bit yáadaa'á. 'Áádóó 'ólta' bi'oh neel'qágo kéedahát'í.

'Indins danilíníí Bilagáanak'ehgo kéedahát'ínígi díí 'Indin Service gholghéhígíí ch'íheelghango t'áadoo 'adabidoolíí da. Háálá 'éi bee bich'í 'ándahazt'íi doo lq'í da 'éi baq. 'Indins danilíníí t'áa 'at'k'idqáq' yéek'ehgo kéedahát'ínígi t'éiyá díí 'Indin Service gholghéhígíí ch'íheelghango doo bá yá'át'éeh da. Háálá 'éi dííshjígóó bee 'ade'adahoot'íi bide'adanéelqá'go yit kéedahát'í. Háálá 'éi 'ákódzaago t'áadoo bíká 'oolgheedí da dooleet. Kéyah binant'a'í Secretary Krug gholghéhígíí Naabeehó yitahgóó tádíyáhqáq' Naabeehó bikéyah bikáá' 'adahoot'íi 'altso hayísidgo bit béehoozin. 'Áko Wááshindoondi nádzáago beehaz'áanii 'ádeit'ínígi yich'í' haadzíi'go díí 'Indin Service ch'íhidoolgháq' dadohnínígi

t'áa 'iighisíi doo bihónéedzqáq' 'ada-dohní yidíiniid jiní. Tsosts'idiin dóo ba'-aan náhást'éi náahaiídqáq' Hwéeldi hoolghéedi Naabeehó Wááshindoon yit 'at'hada'deest'ánéedqáq' bee hada'iisdzi' yéé hanii t'áadoo 'altso bida'iilnéhé Naabeehó t'áa 'áhoodzaagóó bida'iilniih dooleet. Bee bich'í 'ándahazt'íi bini' t'áa bí ha'át'éego shíí yaa ntsídaakees dadíi'nígo. 'Áádóó 'Indins danilíníí Ła' t'áa bí 'ák'indaaldzil dooleetígíí doo bihónéedzqáq da. Bee bich'í 'ándahazt'íi bide'adanéelqáq' 'éi baq.

Kiis'áanii Haak'ohnii dine'é danilínígi Ła' díí Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeit'ínígi 'Indin Service ch'íhidoolgháq' daanigo yaa ndaat'ínígi yiyíni'go kónigo naaltsoos yee 'áyiilaa lá. Díí naaltsoos 'áyiilaa yéé t'éiyá Be'aldíila Sinildi naaltsoos hane' bee hadahinidéhígíí bikáá' 'ályaa lá.

"Kiis'áanii Ła' Haak'ohnii dine'é gholghéhígíí nishí. Díí 'Indins danilíníí bini'dii Wááshindoon bílák'ee shijaa'ígíí shí yá'át'éeh. Háálá 'éi nihaa 'áhalyáq' 'éi baq.

"Bilagáana binant'a'í 'alqáji' naazíni biniighe naaltsoos 'ándahat'ínígi bini' 'Indins danilíníí 'atah naaltsoos 'ándayii'nił dooleet ha'nígo baa hwiini't'ínígi dó' doo shí bihónéedzqáq da. Háálá 'Indins danilínígi lq'í doo yéigo da'íiŁta' da. 'Azhá nizhónigo Bilagáana bizaad bee yádajit'í ndi 'ihoo'aah doo 'altso bídahojit'í'qáq' dago 'át'é. Naaltsoos 'adahat'ínígi nihaa deet'qágo Bilagáana kéedahát'ínígi 'át'éego kéedahat'íi'go Ła' doo bídaniil'qáq da. T'áa shíí 'aaníí 'Indins danilíníí Ła' da'at'í. 'Éi t'áa 'altso baa shí hólhó. 'Áko ndi lq'í 'Indins danilíníí baa dahojóobá'igo 'át'é. Naaltsoos 'ahí'nił'ígíí nihaa deet'qágo kéyah da dóo t'áadoo le'é nihee dahólónígi t'áa 'altso bik'é nda'ayilghée dooleet. 'Éi Ła' doo bídaniil'qáq da. Nihinahagha' danilíníí 'at'dó' t'áa 'altso baa háq. Hasin. Díí naaltsoos 'ahí'nił'ígíí nihaa deet'qágo nihinahagha' danilíníí nihits'qáq' doo 'ákódooníi da sha'shin. Wááshindoon t'áa bílák'ee shijaa'go t'éiyá American Indian Defense Association nihinahagha' bik'ehgo kéehwiit'íníí nihá yaa 'adahalyáq'go 'át'é.

Díí kéyah bikáá' kéehwiit'ínígi bikáa'gi t'áadoo le'é t'áa nihí niidzin shíí bee nihá haz'q. 'Áádóó t'áa nihinahagha' nił'í shíí 'éi doo bee nihaa náhódóot'íi'go haz'q dóo doo nihits'adidoot'íi'go haz'q. 'Éi baq Kiis'áanii t'áa 'altso binahagha' t'áa dayótq'go yá'át'éeh. 'Éi biniinaa díí New Mexico náhasdzooígíí bighi' t'áadoo le'é Kiis'áanii bee bá nahaz'ánéé t'áa 'altso t'áa 'ákót'ée dooleet dishnigo yínishkeed."

Frank Routzen

Jó díí Haak'ohnii 'ánígo bini' shi-

dine'é Wááshindoon t'ah yílák'ee shijaa' dóo bini' t'áa 'at'k'idqáq' kéedahát'í-néégi 'át'éego kéedahát'íi dooleet nígo 'aní. Háálá díí Haak'ohnii t'áa 'at'k'idqáq' bidine'é náas yikahqági 'át'éego bit yá'át'éeh 'éi yq. 'aní. Naabeehó dine'é shíí Ła' t'áa 'at'k'idqáq' kéehat'í-néégi 'át'éego bit yá'adaat'éeh. Bilagáanak'ehgo 'iinánígi 'átsé bídahwiidíil'áat' danizin, 'áko 'ólta' yá'adaat'éehii bá shódeidoot'eetgo yee 'ídahwiidoot'áat', 'áádóó 'inda t'áa bí daniziní yik'ehgo kéedahát'íi dooleet. Díí diné lq'í t'áa 'at'q' 'át'éego yaa ntsídaakees. Jó díí 'áah náahdleehgóó bee 'ahit' dahóne', dóo baa ndaahat'í.

New Mexico hoolghéego nánasdzooígíí bighi' State Legislature deiłnigo beehaz'áanii 'ádeit'ínígi k'ad 'áah silíi' jiní. New Mexico bighi' beehaz'áanii bik'ehgo t'éiyá 'Indins naaltsoos 'atah 'ándayii'nił'ígíí doo bee bá haz'q da. Jó 'áko 'éi k'ad Łahgo 'ándoolnił' 'áko 'Indins danilínígi 'atah naaltsoos 'ándayii'nił dooleet nígo Bilagáana 'asdzáni Ła' Yootódóó Mrs. Louise W. Hoover gholghée léi' yee naaltsoos niiníłtsooz jiní. Jó 'éi k'ad daats'í 'inda 'Indins 'ákót'éego bee badi'doot'áat'. 'Éi shíí 'át'ah nihit' bənáadahodoodziji. Háálá Naabeehó 'ashiiké lq'í 'anaa' yéedqáq' 'atah ndaazbaa'. 'Áko t'áadoo le'é Bilagáana bee bá haz'áanii t'áa 'altso nihí 'at'dó' bee nihá haz'qágo yá'át'éeh.

Łah Be'aldíila Sinildi diné Ła' 'Indin nilínígi léi' ndajilnishgo béeso "income tax" biniighe hats'qáq' ndahadláhígíí bá hooghan góne' naaltsoos shá hadidoolnił nígo yah 'íiyá jiní. 'Áádóó nabídíkidgo t'óó "Aq," nígo ch'éeł ndeizhdítkid jiní.

"Bínanídíkidígi t'áa 'altso hazhó'ó baa hólne', háálá béeso nits'qáq' náhaasdlá'qáq' Ła' da naa ndoo'niłgo 'at'é," bi'doo'niid nt'ée' hastiineé 'áat'qá haadzíi'go kóni jiní, "Béeso díkwíi shaa ndoo'nił sha'shin?" ní jiní.

"Háálá yidzaago chidí bikee' nits'qáq' niłtsooz?" — "Tózis bighánjil lá!" — "Tózis hanii t'áadoo yiniłtsqáq da?" — "T'áa dooda; jó níléi diné 'oodlqá'go 'atiin baqhgóó sitínígi biza'azis si'qáq nt'ée' lá!!"

1 T'AADOO LE'E LEEGHI' ***

l'ini nihighadeididoot'áá, d'iniid. Dii tooh łajigo haalt'e'go keyah bikáa' 'á-ts'ísigo ndahasdzoogíí t'áá'ahádi neeznádiin dóo ba'aan tádiin dóo ba'aan 'ashdladi miilgo haz'á bíghahgo bee bikáa' nda'nigheesh dooleet, 'áádóó béeso t'éiyá tsosts'idiindi miil nitsaagíí bíghahgo bik'é'ła' dooníí. Dóo díí neeznáá náahaiji' 'ahtso'ła' dooníí, 'áko ndi 'ashdla' náaháah góne' diné k'ééda'didléeh dooleet biniighe'ła' 'áaji' 'ahinéeh dooleet. 'Áádóó díí keyah hasht'ehalnée' biniighe' da'deezhnishgo diné naakidi miil dóo táadi miil da yilt'éego naanish bá hólóogo neeznáá ndoohah.

Mr. Provense yee haadzí'ígíí.

Mr. Provense gholghé'ígíí 'ánígo Wáashindoondi beehaz'áanii 'adeit'í yiniighe' dah naháaztánigíí t'éiyá díí 'ólta' nihá yaa ndaat'ínigíí t'éiyá 'aghá yidaneedl'í. Díí 'ólta'ígíí dó' t'áá 'iighisíí nihá bina'anishgo neeznáá ndoohah, 'áko neeznáá náahaiji' Naabeehó ba'á'chíní t'áá 'ahtso da'ólta' dooleet. 'Áádóó Bilagáana yéé kónáádoo'niid, "Dichin noht'ígo doo 'ihoo'aah t'éiyá bi-dootkaal da dooleet. 'Éi baq díí keyah bee 'iináa dooleet biniighe' bina'anish dooleet ha'nínigíí dóo 'ihoo'aah bina'anishigíí t'áá bi' 'ahqah yit'ihgo t'éiyá yá'át'ééh," nígo haadzíí.

Na'nigheeshji' bee lá nda'iizl'ígíí.

Díí baa yádaati'go t'áá 'iighisíí náahodoo'na', 'áko 'índa k'éé'dilghéeh biniighe' keyah bikáa' hasht'ehodoolníí ha'nínigíí naaltsoos bee niiltsooz. Díí naaltsoos niiltsoozígíí 'ánígo Naabeehó bikéyah bikáa'gi t'áá na'nigheeshgo dá'ák'eh 'áhojole'égi 'adahoot'éhégoó hasht'ehodoolníí biniighe' Wáashindoondéé' béeso'ła' nihá ch'ínáadidoot'áá' nígo bee niiltsooz, 'áádóó 'éi t'áá ahtso diné yee lá da'asł'í'go yee ndiijéé.

'Ólta'ji' bee lá nda'iizl'ígíí.

'Áádóó 'ólta' bi'oonishgi bee lá náá'ásdl'í' 'éi t'éiyá 'á'chíní hastáq' binaáhaidóo deigo hastá'áadah béédáahaiji' 'ólta' t'áá 'iighisíí bínílkadgo da'ólta' dooleet ho'doo'niid háálá tsosts'idiin dóo ba'aan náhást'éi náahaiídáq' Hwéeldi hoolghéegi t'áá 'ákót'éego naaltsoos bee 'ályaa, 'éi baq.

Na'aldlooshji' bee lá nda'iizl'ígíí.

'Áádóó kwii Sam 'Ahkeah dibé dóo ł'í' bihidi'níígo bi'oonishigíí 'ashdla' náahaiji' 'áádoolziji' nígo yee naaltsoos niiníltsooz. 'Ashdla' nínáhahgo 'índa na'aldloosh há nínádaóltah dooleet ní, 'áádóó Naabeehó t'áá bí bikéyah yaa 'adahalyáq dooleet dóo keyah na'aldloosh bide'ádooníí'ígíí dó' t'áá bí yee 'ádaa 'adahalyáq dooleet ní. Naabeehó diné'é t'óo 'ahayóí na'aldloosh dah deiléhigíí bee 'iiná.doo bíghah da, 'éi

baq k'ad kodóo kót'éego na'aldloosh bi'oonish dooleet d'iniid. Béesh baq dah naaznilígíí t'áá 'ahtso bi' yá'ádaa-t'éehgo t'áá 'ahtso yee lá da'asł'í'.

'Áádóó biiskáni yah 'anáajíí'ee'go Naabeehó binant'a'í béesh baq dah naaznilígíí táá' béesogo 'ada'iit'aahigíí hastáq' béesogo 'ada'iit'aahgo 'ádooníí ho'doo'niid. 'Éi t'áá 'ahtso bee lá 'azl'í'.

Naabeehó bisiláago béeso'ła' 'áda náadayókeed.

'Áádóó Naabeehó bisiláago dahoníí'néhigíí tók'í bibéeso'ła' bá bikáa' dah náádoo'niigo bee náas doolki' ha'níigo baa náahwiiníst'íid. Díí t'áá 'ahtso yee lá nááda'asł'í'.

T'áá nínáháhah bik'eh Wáashindoongóo 'ahtnáá'áldah dooleet ho'doo'niid.

'Áádóó t'áá nínáháhah bik'eh Naabeehó béesh baq dah naaznilígíí'ła' Wáashindoongóo 'ahtnáákah dooleet ho'doo'niid. 'Áádóó tók'í bibéeso bik'é' 'ahtnáá'áldah dooleet ho'doo'niid. Díí dó' bee lá 'azl'í'. 'Áádóó bik'íji' 'índa diné náhást'éigo 'ahtnáákah dooleet 'áko ha'át'íhi da bee 'ahts'á'íldé'go łaji' dahodínoónéet biniighe' náhást'éi 'ályaa. 'Áádóó diné bi' dah ndahaz'áq' déé' t'áá 'ahtso bidine'é'ła' Wáashindoongóo bá 'ahtnáadaakah dooleet biniighe' náhást'éigo 'ályaa. Díí t'áá 'ahtso bee lá 'azl'í'. 'Áádóó diné Wáashindoongóo 'ahtnáadaakah dooleet'ígíí Naabeehó dine'é t'áá bí bee bídahólníih dooleet ho'doo'niid.

Náá'ákóne' t'éiyá Tódínéeshzhee' hoolghéedi naalghéhe' yá sidáhi'ła' tó yá hasht'ehodoolníí biniighe' badi'doot'áá' ha'níigo bee lá náá'ásdl'í'.

'Áádóó Sam 'Ahkeah díí zhíni Naat'áanii Nééz hoolghéedi 'á'ah diidleet d'iniid. Ndi naat'áanii James Stewart 'ánígo beehaz'áanii 'ánígo Tségháhoodzánigí t'éiyá 'á'ah ná'ádlee' dooleetgo bee haz'áq' lá ní.

Díí béesh baq dah naaznil'í'á'ah sil'ígíí l'á'í t'áá 'iighisíí yá'át'éehgo t'áadoo le'é nayik'íyádaasti'. Albert (Chic) Sandoval dóo Paul Jones t'áá 'iighisíí yá'át'éehgo bidine'é yá 'ata' hoolne'. 'Éi 'á'adó' baa 'ahééh hasin.

3 Na'nízhoozhigí nítch'i bee hane'é bá haz'ánidóo k'ad t'áá yiská damíigo ná'ádlee' bik'eh 'ahtné'é'ááh dóo bik'íji' díí'góo 'oolkiigo t'áá dinék'ehji' t'áadoo le'égóo daha'niihi bee yánatih. Diné'ła' Anselm Davis gholghé' 'éi dinék'ehji' nánálnih. T'áadoo le'égóo hane' dani'liinii t'áá baa hóné'égi 'ádaat'éhigíí Navajo Newscast, Radio Station KGAK Gallup, New Mexico hoolghéheji' bi' naaltsoos 'ádaahle'. Díí dinék'ehji' nánálnihigíí diné l'á'í bi' béédahózin, 'áko nítch'i bee hane'é bá na'az'áq'góo yaa 'á'ah náadlee'.

WANDA McCRAY BEESO YIK'E 'IIDOOULTAHIGII BAA YI'NIL

4 Naabeehó 'at'ééd'ła' Wanda D. McCray gholghéé' léi' béeso neeznádiin dóo ba'aa' 'ashdladiingo baa yí'nil jini Illinois Federation of Women's Clubs gholghé' 'éi béeso baa deiznil jini. Díí béeso haa yí'niligíí t'éiyá bik'é' 'ajólta' dooleet biniighe' haa yí'nil jini. 'Á'chíní da'ólta'ígíí t'áadoo le'é yidahoof'áq' yéé nát'áq' bee nínálkaahigíí baa na'asdee'go hó 'atah' aghá t'áá 'ahtso béé hojisin lago bee béeso joosbá jini. Bila gáana 'at'ééke' dó' ndilt'éego t'áá 'ákót'éego béeso yoosbá jini. Jó k'ad ba' ntsáhakeesgo Naabeehó ba'á'chíní ndi t'áadoo le'é 'ákódaat'éhigíí'ła' yidoolíí' lá hwiinidzin. Díí 'at'ééd Wanda gholghé'ígíí t'éiyá Tséhootsooí dóo Mr. & Mrs. Paul D. McCray gholghé'ii be'at'ééd jini.

SILAAGO INSURANCE BEE DAHOLONEE

5 Siláago 'atah danohłínéedáq' Life Insurance deit'ínigíí biniighe' béeso'ła' nihits'áq' ndahadláah nt'éé'. Díí Life Insurance gholghé'ígíí t'éiyá neeznáadi miil báq'hilínigíí biniighe' béeso nihits'áq' ndahadláah nt'éé'. 'Áko ndi doo l'á'í bik'é' nihits'ádahinidéeh da nt'éé'. Díí Life Insurance gholghé'ígíí ts'ídá t'áá 'ákónéehé nihee dahóló. Háálá 'éi háadi da t'áadoo le'é nihiisxíigo díí béeso neeznáadi miilígíí niha'á'chíní bich'í' ndahalghéé dooleet. Nihimá da doodaii' t'áá bízhi' bikáa' 'óofaa shíí' 'éi bich'í' ndoolghéet. Diné siláagotahdi ndaakai yéedáq' Life Insurance bee dahólónéé 'azhá siláagodéé' nínáheeskai ndi díí Insurance gholghé'ígíí t'ah ndi bee bá haz'áq'go 'át'é. Jó 'éi t'áá náhidizíid doodaii' t'áá nínáháhah bik'eh bik'é' ni'jiiileego t'éiyá 'ákót'é. Siláago-di njigháháq' déé' Insurance biniighe' béeso hats'áq' bihidi'níí'ee' t'áá 'éi bi'k'ehgo bik'é' ndajiilé. Ndaalnishigíí'ła' t'áá náhidizíid bik'eh yik'é' nda'iilé. Doo ndaalnishigíí t'éiyá t'áá'á'í nínáháhahdi 'aghaa' doodaii' dibé yázhi da nínádayiílnihgo 'índa t'áá łaji' 'ahtso yik'é' nínáda'adléeh. Ła' díí Insurance t'áadoo bik'é' nínáada'noht'í' t'óo nihits'áq' bee 'ada'iiz'ánigíí Veterans Administration yá ndaalnishigíí biniighe' baa hohkáah. 'Éi hazhó'ó t'áá 'ádaat'éegi yee nihi' dahodoolnih. Tségháhoodzánigí Naabeehó naaki Veterans Administration yá naalnishgo síké. 'Éi baa hohkáah dóo t'áá bina'ídídéeshki' danohsin shíí bínadabídółkid. 'Áádóó t'áadoo le'é bee nihich'í' 'ándahaz-t'í'ii da bee bi' dahó'ne'. 'Éi 'ákódaat'éhigíí diné yá yaa yinít'í yiniighe' síké.

Lichíi'go 'Ahtná' Asdzohigíí t'áá 'ánó' tso bíká' oohjeeh.

SILÁAGO ŁÓÓ'TSOH HADAASHZHEE'

⁶ Nihisiláago ła' t'ah ndi kéyah Korea gholghéego si'ánigíi yikáa'di ndaakai. Díi siláago 'áadi ndaakaaígíi 'ádadahodeesłáa' dóo doo bił dahóots'iid da jiní. Háálá diné 'áadi kéedahat'ínigíi Bilagáana bizaad doo yéedahósín da. 'Áko ła' bich'i' ha'doodzih yéé doo bihónéedzág da. 'Ákódahoot'éégóo Łichii'go 'Ałná 'Asdzoh yá ndaalnishígíi siláago yiká 'anájah. 'Áko díi Korea hoolghéedi siláago doo bił 'adahayáq da dooleet biniighe siláago łóó'tsoh "whale" deitnínigíi hadadoolzhah daanigo tsinaa'eeł "whale" bee hada'azheehígíi bá bik'é na'ilyáago łóó'tsoh hadajishzhee' jiní.

American Red Cross Photo

chii' 'Ałná 'Asdzoh yá ndaalnishígíi siláago yiká 'anájah. 'Áádóo díi Łichii' 'Ałná 'Asdzoh gholghéhígíi ts'ídá t'áa 'ákónéehé 'áká 'e'elgheed gholghéii binaanish danilj. Háálá k'ad siláago ła' tónteel ghónaanídi doo bił dahats'íidgóo yik'ee ti'dahooníih. 'Áko Łichii' 'Ałná 'Asdzoh gholghéhígíi bíká 'ańdaajahgo bee doo bił 'adahayáq da dóo 'áko siláago t'áadoo le'é baqhági 'adaat'éhígíi doo yee 'adqah dah dahoyool'aat da.

AGNES DODGE 'AHEHESHIIHDEE' NAALTSOOS 'AYIILAA

⁷ 'At'ééke 'Ahéheshiihdi da'ólta'ígíi ła' kónigo Tségháhoodzáníji' R. W. Young gholghéhígíi yich'i' naaltsoos 'ayiilaa. Agnes Dodge gholghé 'éi naaltsoos 'ayiilaa kónigo—

"Yá'át'éehgo kodi 'ólta'gi naashá. 'Ólta'ígíi 'aldó' yá'át'éehgo 'ólta'. 'Ałchíní kwii da'ólta'ígíi dó' t'áa 'ałtso bił yá'adahoot'ééh. Kwii t'áa 'ałaji' deesdoi dóo ninádahałtj. "

"Bá da'ólta'í 'aldó' yá'át'éehgo bá da'ólta'. 'Inoo'aah t'áa 'ałtso yee nihíká 'ańdaajah. 'Éi bee t'áa lq'ígóo 'ídahwiil'aah. T'áa 'áko ndi t'áa Naabeehó bitahdi da'ólta'ídi t'éiyá t'áa 'iighisíi t'áa yéigo 'ihoo'aah nt'ée'. T'áa nihikéyahdi t'áadoo le'é bídahoo'aahígíi t'áa dabidziil nt'ée'. Kwii t'éiyá t'áa béedahóziní ndahalinígíi t'éiyá bídahwiil'aah. 'Áko ndi t'áa kwii shił yá'áhoot'ééh dóo t'áa lq'ígóo t'áa 'ákwíi jł 'ídahwiil'aahgo 'át'é.

"Naabeehó ba'áłchíní kwii da'ólta'ígíi lq'í k'ad 'ayóo Bilagáanak'eh yádaakti' daazlji'. Ła' Bilagáana bizaad t'áa iighisíi yá'át'éehgo yee yádaakti' daazlji'. 'Éish dó' 'aadi nihikéyahdi da'ólta'igi t'éiyá 'áłchíní doo Bi-

lagáanak'ehji yádaakti' da łeh. Kwii 'éi doo 'ákót'ée da. 'Áádóo t'áa 'ałaji' t'áadoo le'é baa nda'aldeehígíi bee kwii shił yá'áhoot'ééh.

"Náahst'éi yígíi dayíníilta'ígíi 'ahbínigo 'ałné'é'áahji' nda'íiníiltah. Da'íiníilta'go dji'go 'ałkéé' haz'áqgo bídahwiil'aah. Arithmetic gholghéhígíi 'áłtsé bídahwiil'aah łeh. 'Áádóo náábíkéé' góné' t'éiyá t'áadoo le'é naalkaahgi, jó 'éi science deitni. 'Áádóo náá'ákwii t'éiyá naaltsoos ghólta'gi bee 'ínáadahwiil'aah. 'Áádóo Bilagáana bizaad bíhoo'aahgi baa náahálzhish. 'Éi bídahwiil'aahgo 'ałné'é'áah. Díi t'áa 'ałq' 'adaat'éego bídahoo'aahígíi t'áa 'ałtso t'áa sahdií bá'ólta'í bá dahóló. 'Ałné'é'áah dóo bik'iji' t'éiyá naanish bídahoo'aahgóo 'ałnáadeiikah. 'Éi t'áa 'áadi ndeiiłnishgo ła' t'éiyá náada'ólta' łeh. Shi t'éiyá da'iigisigi nináashnish.

"Áádóo honeeni t'áa 'ałaji' baa na'aldeeh. Jó 'éi jool bee ndajinéhígíi dóo nihináat dó' 'aná'iilki'. 'Éi doo bee

Nihitahgóo da'ólta'ígíi 'áłchíní 'ashdladi miil dóo ba'q' 'ashdladi neeznádiingo t'éiyá bíghah jiní.

TSAHODINIHH NTSAAGII NAAŁNIIH

⁸ Naabeehó bikéyah bikáa'gi kée-dahwiit'ínigíi 'azee'íi'íní dóo 'asdzání 'azee' 'ádeit'ínigíi t'áa 'iighisíi nihi'oh neel'q. Ła' nihá shónáadeidoot'eeł ndi béeso bá 'ádin 'éi baq. Be'ak'id Baa 'Ahoodzání hoolghéhédi tsahodiniih ntsaaígíi naalniih jiní. Da'ólta'góo 'ałdó' 'áłchíní lq'í łichii'go 'qah hadaajehígíi baqah hadaazhjéé' jiní. K'ad 'éi lq'í yá'át'ééh ndaasdlji' jiní. Be'ak'idgóo tó naazkánigíi jidláqgo díi tsahodiniih ntsaaígíi hodilnah. Jó díi be'ak'idgóo tó naazkánigíi hodinaahgo doo yá'át'éeh da yileeh. Ch'osh doo yit'íinii gholghéii bii' haleeh. Díi tóhigíi 'áłtsé daazhbéezhgo dajidláqgo yá'át'ééh. 'Áko t'áadoo le'é 'qah dah dahoyool'aalji doo hodilnéeh da.

GOLIZHII YOO' 'ADAHOLTL'IID IGII BAA 'ADAHOLYA

⁹ Iowa hoolghéego náhasdzooígíi bighi' haa'í shíi nizhdilt'éego gólizhii daaztsáq léi' yah 'i'iniłtí bichidí ła' biih jiyiłthan jiní. 'Éi yah 'i'iniłtí ndilt'éego chidí yii' sikéego. 'Éi biniinaa yah 'i'iniłtí báhóochiid. Díi nizhdilt'éego gólizhii 'ajiyiłthan yéé béeso neeznádiin 'ák'é ninájidlá jiní. Dóo chidí yéé bii' táahásgiz dóo yah 'i'iniłtí bi'éé' yéé dó' há náánásgisgo béeso naadiin 'ashdla' bee haa náánáozybq jiní.

DINE ŁA' DAAZTSAŁ LA

¹⁰ Jim Dághaaltchii' gholghéé nt'ée' Na'nizhoozhídi daaztsáq lá jiní. Honeeni baa niná'áldah biniighe ná'ázt'i'ígíi yiniit'aagóo sitji' lá jiní. Yisdlii daats'í lá jiní. Díi hastiinéé t'éiyá tádiin dóo bá'aan tseebíi bináahai nt'ée' jiní. Tóháal' hoolghéedi t'éiyá bighan nt'ée' lá jiní.

¹¹ Nihikéyah United States gholghéhígíi bikáádóo nléi tónteel ghónaanídi kéyah Russia gholghéhígíi yikáa'di diné kéedahat'ínigíi bich'i' nłch'i' bee hane'é bee yánatih. Bich'i' yáti'go kodi 'adahoot'éhígíi t'áa 'ałtso bee bił hane'. 'Áko 'éi bił 'ahéedahodiilzjił biniighe. 'Áádóo danihik'is dooleet biniighe.

'adahayáq da. Náánáłahdi da'ólta'ígíi bił jool bee ninádaji'neeh.

"Díi 'ihoo'aah nihá 'ashja'iilaagíi t'áa 'iighisíi shił yá'át'ééh. Díi kwii 'Ahéheshiih hoolghéegi 'iinishta'ígíi dó' shił yá'át'ééh. 'Áádóo baa 'ahééh nisingo 'ahool'aa dooleet. Díi k'ad 'iinisgo t'éiyá ts'ídá bineesh'áqji' 'ałtso bihwiideesh'áat nisingo baa ntséskees."

Yours respectfully,

Agnes Dodge.

LEEJIN

¹² 'Ałk'idáq' díí nahasdzáán bikáá' łahgo 'áhoot'ée nt'ée' jini. 'Ałk'idáq' dadii'níigo doo díkwíidi neeznádiin náahaiídáq' 'ááłdadii'níi da. Díí t'ei-yá neeznádiindi miil ntsaaígíí bíghahgo náahai yéedáq' daats'í 'ááłdadii'níi.

'Íldáq' díí nahasdzáán bikáa'gi diné 'ádingo, t'áadoo le'é tághi' dahólónígíí, jó 'éi' 'ádaat'éei da t'eiya dahólógo łeejin dahodideezłí' jini. 'Íldáq' shíí nahasdzáán bikáa' tó t'eiya 'aghá hólóq' nt'ée'. T'áa 'áłaji' ndahaltin dóo t'áa 'áłaji' nítch'i dítłée'go biniinaa nítch'iígíí 'ayóo sido nt'ée' jini.

Díí honeezdooígíí beego t'áadoo le'é ndanise'ii t'áadoo hodina'í ndanise' nt'ée' jini. 'Áko 'éi' haashíí daníłnééz ndaadleeht' nt'ée'. 'Áádóo díí ndanise' yéé haashíí nítłsxo daazłí'go 'ta' taah hineezdee' dóo 'ta' hashtł'ish yíih dahineezdee'. Nítch'i gholghéhígíí t'eiya t'áadoo le'é bee dadildzid. Tághi'di dóo łeeghi'di nítch'i 'ádaadingo biniinaa díí ndanise'ii taah dahineezdee'ée t'áadoo dadíłdzid da.

'Áádóo shíí t'áadoo le'é ndanise'ée t'óo 'ałk'idahiłdzidgo hodeeshzhiizh. Ghónáásdóo shíí díí t'áadoo le'é 'ałk'idahiłdzidígíí haashíí yidéetáq' silí'. 'Áádóo díí t'áadoo le'é 'ałk'idahiłdzid yéé łeezh bikáa' dahazłí' dóo tsé dó'. Díí bikáa'gi łeezh dóo tsé da hazł'ígíí t'áa 'íighisíí danidaaz daazłí'go díí t'áadoo le'é 'ałk'idahiłdzid yéé yee 'ałch'í' kodayiilaa. 'Áádóo díkwíidi miil shíí nínáánáahaigo díí t'áadoo le'é 'ałk'idahiłdzid yéé łeejin dabiidii'nínígíí násdłí'.

'Áádóo shíí nahasdzáán bikáa'gi łahgo 'áhoodzaa. Ndahaltin yéé t'ah bi'oh 'át'éeego ndahaltin hazłí'. 'Áko nahasdzáán bikáa' łahgóo dahóółtsaii hazłí'. T'áadoo le'é 'íldáq' tághi' dahinánée 'ta' ni' yikáa'góo dahiná daazłí'. 'Áko 'éi' yee ndadidzih dooleet' biniighé bijé yilzólíi dahazłí'. 'Ła' t'eiya t'áa tághi'di kéedahat'íigo hodeeshzhiizh. Ni' yikáa' kéedahat'ínée 'ta' na'ashó'ii daazłí'. 'Ła' 'ayóo 'ádaníłdíl daazłí'. Na'ashó'ii daazłí'ée 'ta' bíchííh dóo bitsee' bíłatahji' neeznádiin dóo ba'aa naadiindi 'adées'eezgi 'ádaníłnééz daazłí'. 'Áko shíí díí t'áadoo le'é 'ałk'idahiłdzid yéé łeeghi' hóló silí'go

Naakidi miil náahaiídáq' tónteel ghónaaanídi Greek dine'é kéedahat'ínée díí łeeghi'di łeejin dahólónígíí t'áa bił béeedahózin nt'ée' jini.

K'ad t'eiya díí łeejinígíí t'áa 'íighisíí t'áa 'ákónéeheego baa ntsáhakees. Łeejin 'ádingo shíí k' na'ałbqqsii 'ádaadin dooleet' nt'ée'. Łeejin 'ádingo shíí t'áadoo le'é béesh bee 'ádaalyaago bee nda'anishígíí 'ádaadin dooleet' ní-t'ée'. Díí łeejinígíí binahji' t'áadoo le'é béesh bee 'ádaalyaago nihá ndaalnish

hazłí'. Háálá 'éi' diné haashíí néeláq' ndi yilááh 'ádabóodziil. K' na'ałbaasii bitsiits'iin t'áa'á'í si'ánígíí diné dabi-dziilii neeznádiindi miil yilt'éeego yee bóodziil. Jó 'áko k'ad k' na'ałbqqsii bitiin bikáa'góo diné neeznádiindi miil yilt'éeego k' na'ałbqqsii 'ta' deídzłisgo doo beekt'ée da. 'Áádóo k'ad k' na'ałbqqsii 'ayóí 'anéeláq', 'áko diné t'áa yil- 'áa nt'ée' ndi doo yíneel'áq da. T'áadoo le'é bee nda'anish biniighé 'ádaal'ínígíí dó' k'ad diné haashíí néeláq' yíighahgo binaanish ndaat'í'. Díí bee nda'anishí yígíí beego t'áadoo hodina'í naanish 'ta' yit'í, 'áko ndi díí bee nda'anishí 'ádaal- yaaígíí łeejin gholghéii bee 'ta' yidzaa. Łeejin dook'áqłgo siil 'íł'í dóo 'atsinil- tł'ish 'íł'í, 'áko t'áa 'éi' t'áadoo le'é bee nda'anishii ndayiiłnáago bee nda'a- nish.

Łeejin dook'áqłgo t'áadoo le'é chonáadaot'íinii t'áa bini'di t'áa 'ádzaa góo nínáadahadleeht' 'át'ée. Łeejin dook'áqłgo deigo 'ada'iijoołígíí bii' 'łidí bá 'ádaalyaago díí bii' 'łidí yígíí siil bii' ndahwiileeh. Díí siilígíí niik'asgo tó nahalin nínáánádleeht', 'áko 'éi' 'coal tar' deíłnínígíí náánádleeht'. Łeejin dook'áqłgo dó' ha'át'íishíí 'łikongo na'ajoo- łii (gas dabiidii'nínígíí) bits'áqđóo ha- náa'iijooł. Díí gas hanáa'iijoołígíí t'áa 'éi' béesh bii' k' 'ta' gas bee dadiltł'ígíí yii' chonáánaot'í. Łeejin dook'áqłígíí 'ałdó' t'áadoo le'é ammonia deíłnínígíí bits'áqđóo hóló. Łeejin dook'áqłígíí bi- ts'áqđóo 'ałdó' t'áadoo le'é coke ghol- ghée 'léi' nishónáahoot'eeh, 'áko 'éi' t'áa łeejin nahalingo náadadiltł'í łeh.

Łeejin naakidi miil dahidédł'go jidit'ígo bits'áqđóo ammonia gholghé- hígíí 5 gallons bíighahgo nishóhoo- t'éeht. T'áa 'éi' bits'áqđóo 'ałdó' naph- tha 6 gallons bíighahgo dóo 'ak'ahk' 26 gallons bíighahgo, dóo creosote gholghéhígíí dó' 17 gallons dóo 'ak'ah- k' 'ta' anthracene gholghéhígíí dó' 38 gallons bíighahgo dóo jeeh dó' haashíí néeláq' bits'áqđóo nishóhoot'eeh.

Naphtha gholghéego łeejin bi- ts'áqđóo hazł'í'ée bits'áqđóo benzene gholghéhígíí náahádleeht. 'Áko díí benzene gholghéhígíí nat'oh bee nda- diiltł'ígíí biih ndaadzi'go bee náadadil- tł'í. Benzene gholghéhígíí dóo anthra- cene náánáolghéhígíí bił 'ahíi'nilgo t'eiya bits'áqđóo 'aghaa' bee deilzhíh- gíí hóló. 'Áko díí bee 'iilzhíhí dóo bee 'iilchxíhí t'áa 'ałtso naalghéhe bá hoo- ghandéé' ndahiilnihihígíí t'áa 'ałtso łee- jin bits'áqđéé' nihwiileehii 'át'ée.

Díí jeeh łeejin bits'áqđéé' nihwi- leehígíí t'eiya tsin dóo tsé da baqah 'á- daal'í, 'áko doo haada daanéeh da. Díí jeehígíí dóo łeezh lime gholghéhígíí dóo hashtł'ish dits'idí (clay) bił hasht'eelyaa- go t'eiya k'ad 'atiingóo bee dahash- dléézh. 'Éi' k'ad 'atiingóo bee 'ada-

hozhdéesxéel. 'Ła' kin bikáádéé' bee daashdléézh, 'áko doo tó bighá daaz- łí da.

Ammonia gholghéego łeejin bi- ts'áqđóo nihwiileeh yéé t'eiya bii' ho- neezk'azí yii' choo'í. 'Áko 'éi' bee da- neezk'az. Coal tar deíłnínígíí yéé t'ei- ya bits'áqđóo 'azee' haashíí néeláq'go 'ádaal'í. Jó 'éi' 'ta' hanáa' bich'í' da'a- zee'. 'Ła' t'eiya hajéi yilzólíi biih yit- k'asgo bich'í' da'azee'.

Kin lq'í hadaas'áágóo t'eiya kó- t'éeego łeejin bits'áqđóo t'áadoo le'é 'á- daal'í. 'Áko diné 'ákwii kéedahat'íinii gas łeejin dook'áqłgo bits'áqđóo hóló- nígíí chodayooł'í. Jó 'éi' 'ta' yee da'ał- béézh łeh. 'Ła' dabighan góne' bee da- honeezdo. Díí coke deíłnínígíí łeejin bi- ts'áqđóo hólónígíí t'áa łeejin nahalingo náadadiltł'í, 'áko 'éi' béesh bee dadil- ghííh. Háálá díí coke gholghéhígíí łee- jin bilááh 'át'éeego sido 'éi' baq.

Naabeehó bikéyah t'áa si'áq' nt'ée' bighi' łeejin hólógo 'át'ée. Hahgo da shíí t'áa hoolzhishgi díí łeejinígíí Naa- beehó dine'é t'áa bí hadeigéedgo cho- dayooł'í dooleet, dóo ndayiiłniih doo- leet.

NAANISH BA 'ADAADINII BI- CH'Í' NDA'IILGHEHIGII

¹³ 'Anaa' baa na'aldeehéedáq' Naa- beehó t'óo 'ahayóí k' na'ałbqqsii bitiin yqah ndaalnish nt'ée'. T'áa náhidizíd bik'eh béeso hach'í' ndahalghéhígíí 'ta' hats'áq' ndahadłááh nt'ée'. Jó 'éi' naa- nishígíí 'ádaasdiidgo 'índa hach'í' níná- dahidoolghéet' biniighé. Jó 'áko 'éi' k'ad lq'í 'ákót'éeego diné doo ndaalnish da hazłí'. 'Áko béesh nt'í' yqah ndaal- nishgo béeso bits'áq' ndahaasdlá'áq bi- ch'í' nínadahidoolghéet'go bá haz'á. Jó díí 1945 náhahq' yighi' ndaashnish yéé t'eiya. 'Áádóo béeso ts'ídá 'anéelt'e'gi hats'áq' ndahaasdlá'áq t'eiya bik'ehgo hach'í' nda'iilghée dooleet. 'Ła' lq'í bi- ts'áq' ndahaasdláá'. 'Ła' 'éi' doo lq'í da. Díí na'iilghéhígíí jii'keed dóo haa deet- t'áqgo naanish 'ta' chónáajoost'e'ji' ha- ch'í' ni'iilghée dooleet. 'Áádóo naa- nish t'áa 'íighisíí hájít'í dooleet 'ałdó'. Béesh nt'í' baqah nda'anishígíí doodaii' t'áa haa'í da naanish haa deet'áqgo t'áa 'áko ch'ízhdoolnish. Naanishígíí doo jinízin dago t'áa 'áko hach'í' na'iil- ghéhéé hats'áq' 'áadoolzijił.

'Asdzání 'ta' béeso hasht'e' niyii- niitgo yadiizini yee nei'áa nt'ée' t'áa yit yóo 'iíyíłthan lá jini. Díí yadiizini t'ei- ya béeso tseebídi neeznádiin bíighahgo bii' sinil nt'ée' jini. 'Éi' shíí ts'iilzéi yáa- daa'áágóo t'ah ndi ch'éeht hazhnił jini.

Łichii'go 'Ałná 'Asdzohii t'áa bida- noot'ánigo bee bíká 'oohjeeh. Kóhoní- shéiigo bee 'i'oolghodígíí ndi bee hool- doh dóo t'áa 'íighisíí baa 'ahéeh hasin.

'INDINS 'ATAH NAALTSOOS 'ADAYIINIIL DOOLEELIGII

¹⁴ Yootó bináhasdzooígíí bighi' beehaz'áanii 'ádeit'ínígíí k'ad Yootóodi 'álah nilíigo díí 'Indins New Mexico yíi' kéedahat'ínígíí 'atah naaltsoos 'a'ndayii'nił dooleet daats'í daanigo yaa ndaat'í. Wáashindoondéé' kéyah binant'a'í J. A. Krug gholghéhígíí Yootóogi beehaz'áanii 'ádeit'ínígíí kóníigo yich'í' hane' 'áyii-laa lá:

"New Mexico bighi' 'Indins kéeda-hat'ínígíí Bilagáana 'aláqji' naazíinii ninádaa'nilgo 'atah daats'í naaltsoos 'a'ndayii'nił dooleet ha'niigo baa hwiini-t'í ha'niigo yíinii'. Díí 'Indins danilíinii 'atah naaltsoos 'adayiinił baa deet'áq-go t'áá 'íghisíí yá'át'ééh dooleet. Háa-lá 'áko 'éi náás deeskai nilíi dooleet. Shí 'iinisingo t'éiyá 'Indins danilíinii naaltsoos 'atah 'adayiiniłgo t'áá bee bá haz'á nisin. Háalá naadiitáa' náahaiídáq' Wáashindoondi 'Indins danilíinii t'áá 'aktso 'citizens' danilíi dooleet ha'niigo beehaz'áanii 'álya. Naadiin ná-hást'éi náahaiídáq' 'anaa' hazl'ígo 'Indins danilíinii lq'í 'atah ndaazbaa'. 'Á-niidi 'anaa' náahásdl'í'édáq' 'Indin danilíinii naadiin 'ashdladi miil yilt'éego siláago 'atah náadanilíi'í nt'éé'. Dóó dízdiindi miil yilt'éego 'anaa' bá nda-anishgóó 'atah ndaashnish. 'Éi bee baa ntsáhakeesgo Bilagáana bee bá nahaz'áanii t'áá 'aktso 'Indins danilíinii dó' bee bá nahaz'á hwiinidzin. Lahgóó 'Indins danilíinii kéedahat'ínígíí Bilagáana bee bá nahaz'áanii t'áá 'aktso bee bá nahaz'á. T'áá hazhó'ó New Mexico dóó Arizona gholghéego náhasdzooígíí bighi' t'éiyá beehaz'áanii doo 'aktso 'Indins danilíinii bee bá nahaz'áq da," níigo hane' 'áyii-laa jini.

'Áádóó New Mexico dóó Governor nilínígíí Wáashindoongóó Mr. Krug yich'í' kóníigo hane' 'ánáyii-laa jini—

"Wáashindoondi ndajikaaígíí 'Indins danilíinii ts'ídá 'ádoonilígi t'áadoo kót'éego danihiiniigo yá'át'ééh. 'Indins danilíinii Wáashindoon doo baa 'ahályáq da sil'ígo dóó t'áá bí 'ádaa 'ádahalyá daazl'ígo 'índa 'adanihiiniigo 'éi t'áá 'áko. 'Indins danilíinii Wáashindoon yílák'ee haakaigo 'índa t'áá bini'ídi 'atah naaltsoos 'a'ndayii'nił dooleet, háalá 'áko bikéyah da yik'é nda-iilée dooleet 'éi bāq.

'Áádóó Indins danilíinii t'áá Wáashindoon yílák'ee shijaa'go 'atah naaltsoos 'adayiiniłgo 'ályaago nda'iisihígíí doodaii' doo 'ákqó 'ádaat'ínígíí baa hwiinił'í doo bihónéedzāq da dooleet, háalá 'Indins bá náhasdzo bighi'ji' Wáashindoon yaa hóchi', 'éi bāq.

Yootóodi 'Indins 'atah naaltsoos 'adayiinił dooleet'ígíí baa hwiinił'ígo Sam 'Ahkeah 'ákqó naayá jini. 'Éi shíi 'áadi 'Indins 'atah naaltsoos 'a'ndayii'nił dooleet'ígíí jii'keed. Ndi t'áá 'áaji Bilagáana naalghéhe yá naazdáhígíí 'á' Kiis'áanii Be'aldíila Siniljí tooh nilí-nígíí yāq danítqādií díí naaltsoos 'atah

'ahi'nił'ígíí doo bá yá'át'ééh da dóo doo deinizin da níigo haadzíi' jini.

Díí Yootóodi 'Indins 'atah naaltsoos 'a'ndayii'nił dooleet biniighe t'ah doo béehoozjii da. T'áá shíi hahí béehodoozjii, 'áko ndi naaltsoos 'atah 'ahi'nił'í bee nihadi'doot'á'ígíí doo naol-nii da.

'ASHI'IIH ŁIKAN BINAALTSOOS

¹⁵ Tségháhoodzánígi k'ad doo 'ashíi'iih łikan binaaltsoos há 'ándaal'íi da. Háalá 'ashíi'iih łikan binaaltsoos biniighe naaltsoos náanata' hadadilne'ígíí kwii 'ádin 'éi bāq.

'Ashíi'iih łikan binaaltsoos danohsinígíí bił kéedahoh't'íinii naaltsoos yéedahósinígíí nihá yíká 'áda'at'íigo yá'át'ééh. Yootó bináhasdzo bighi'jii kéedahoh't'ínígíí Office of Price Administration, OPA Box Section, Denver 1, Colorado hoolghéegóó naaltsoos biká nihá 'áda'al'íigo yá'át'ééh. Arizona bighi'jii kéedahoh't'ínígíí t'éiyá OPA, Regional Service Center, Box 348, San Francisco, California hoolghéegóó naaltsoos nihá biká 'áda'al'íigo yá'át'ééh. Díí naaltsoos 'átsé hadadilne'ígíí t'éiyá naaki 'at'qā 'at'é. 'á' OPA Form R-146 gholghé. 'Éi 'átchíní t'ah doo binaaltsoos dahaleehígíí dóó diné siláagodéé' ninádahaaskaigo t'ah 'ashíi'iih łikan binaaltsoos bee 'ádaadinígíí bá. 'á' t'éiyá OPA Form R-194 deit'ni. 'Éi t'éiyá 'ashíi'iih łikan binaaltsoos yóó 'adayiiznilígíí doodaii' bits'áq' nda-haazt'ódígíí da bá háadadilne'.

Díí naaltsoos hadazhdile'ígíí 'át-tsé biká 'í'jiił'iih. 'Áádéé' haa nálgoh-go hazhó'ó hazhdiił'iih dóó náat'áq' bił 'ánáá'jiił'iihgo 'índa bidiníná 'ashíi'iih łikan binaaltsoos bił hach'í' 'é'él'iih.

Diné 'á' 'azee' báhooghan góne' yah 'íiyáá dóó dikos 'azee' daalkanígíí 'á' nayiisnii' jini. Biiskání 'ákwii náanázāago 'ání, "Dikos 'azee' 'á' shaa náání'aah," ní jini.

"Nighandiish t'áá 'ánóltso dikos nihidadeesna?" ní jini 'azee' baa nahaniihígíí.

"Dooda, díí yee' dá'ákaz bitoo' nahalingo bił da'iidq biniighe," ní jini hastiinéé.

Naadiitáa' náahaiídáq' shíigo 'Indins danilíinii kéyah United States gholghéhígíí biká'gi ndabi'diichihígíí t'áá 'aktso citizens danilíi dooleet ha'niigo beehaz'áanii 'álya jini.

LOK'AJIGAIGI 'INDA BINAAGOO DAHA'NIIHII

By Chic Sandoval

¹⁶ Bilagáana "March of Dimes" deit'niínígíí biniighe kwe'é daané'é yíi'a'. Díí 'ániid ndeezidígíí tádiin 'á'á góne' 'ákwii tádiin dóó ba'qā hastāq yáal biigahgo shóozt'e', doo diné 'á' 'álah sil'íi' da ndi t'áá hodeesdoh. 'á' hada-dziizlo' (fish pond) 'índa t'áá bihoniya-zhígi nda'iiznii', 'áádóó daané'é baa na'asdee'.

Siláagołtsoi danilíi'í nt'é'ígíí taa'go da'ólta' kwe'é, jii'ólta'ígi k'ad. 'Éi 'á-niid yaa ndiikai. T'áá díkwii shíi 'íi-deeshtah daanii ndi t'ah doo bich'í' 'éedahoozjii da. Naaltsoos t'áá bił bá biká 'áda'alyaa nt'éé', díí da'ólta'ígíí 'éi 'átchíní da'óltah dóó bik'íji' yah 'iijah. 'Éi t'áadoo 'áadahoot'íi'í náhást'édigo 'índa 'áko 'ashdladi 'ahéeda'iiłkeed, 'á-kogo damíigoji' naadiin 'ashdla' 'ahéní-náda'atki'. Jó díí da'ólta'ígíí GI Bill of Rights bik'ehgo, 'áko náhidizíidji' béeso bá ch'éénidah, 'éi yikiin da'ólta'. Kódaolghéhígíí 'éi k'ad da'ólta': James Harvey, Andrew Nalgine, 'índa Paul Clement.

Díí nahós'a'gi t'áadoo hózhó nihee yidzaaz da haidqā, 'áko tó doo 'á' ch'í-nilíi da. K'ad 'éi biniinaa kwii diné 'ahíikai yiskā damíigo yéedqā, 'áko yee 'ahada'deest'á. 'Éi díí ndízidígíí bighi'íléi ghóyahji' kééhojit'ínígíí nda'not-heeshgo ndidooził, t'áá ndeezidí kqó kéedahat'ínígíí na'nigheesh yaa ndi-dookah ho'doo'niid.

Dinéts'ósi bitsi'í nt'éé' 'ániid bizéé' hazl'íi', hajéi niiltā sha'shin. T'á'ee'go 'ajiiłhaazh nt'éé' jini, t'óó hazhdoo'nii' t'áá 'ákodí lá jini. 'Áko Dinéts'ósi kwii Lók'ajigaigi nihojitaatgo, 'éi t'áá t'á'ee' hane' haa yit'á, 'áko t'óó 'áajisjii. 'Á-kqó hoł dah 'adiilghod, jó Dinéts'ósi 'éi t'áá 'íghisíi diné 'ílinii 'at'é. Hataat'ii bidziilí nilí, 'índa hastóí bidahólnihígíí 'atah nilí.

Mq'iitsoh naaghá jini kooní. Dí-kwiidi shíi t'á'ee'go 'áníigo dazdiizts'áq', 'áko 'ániid damíigo yéedqā diné 'á' ch'ééh hadeineeztāq' naghái dziłtsíi-góó. Doo nabikée' da jini. 'Áko ndi 'ah yas bighi'gi behék'eh dadziiltsāq lá. 'Áko bídash'néel'qāq 'éi 4 inches (díi' asdzoh) biigahgo daats'í 'áníltso ha-naa bikét'ááh gónaa jini.

Hastiin léi' be'esdzāan bich'a hashké jini:- "T'áá yee' 'íghisíi nitsiits'iin yéé doo 'éi da lá, doo 'áhólyāq da," biłni jini. Nt'éé' 'ání jini, "Baha-t'aadish doo 'éi da, 'aktso béet'óod," ní jini. Bitsiits'iin 'aktso béet'óodgo 'ání jini.

BIKÁÁ' DAH 'ANTÉHÍ HOOGHAN GÓNE' BÁ

By Louisa H. Lawton

17 Díí bikáá' dah 'antéhi bidziilgo 'á-jiił'ijhgo t'éiyá yá'át'ééh. 'Áádóó t'áá 'ákogi 'áníłtsogo hooghan góne' doo baa nahonitł'a da. Tsin niheeshjii' 2"x4" deiłnínigíí t'éiyá bee 'álya.

Díí tsin niheeshjii' 2"x4" deiłnínigíí náasee tádiin dóó ba'aan naaki 'asdzohgo (32") naaki k'íjich'ish. 'Éi hatsiiyahjigo bijádígíí biniighé. 'Áádóó tsin niheeshjii' t'áá 'éidí yígíí naadiin naaki 'asdzoh (22") bíighahgo k'ínáájich'ish. 'Éi hakee'jigo bijáád dooleetígíí biniighé. Tsin niheeshjii' nteel 'ałts'áqahjí ní'áa dooleet biniighéhígíí t'éiyá hastáqdi 'adées'eez dóó ba'aan díí 'asdzoh (6', 4"). Jó 'éi C bee bik'e'eshchí. A dóó D bee bik'e'eshchínígíí t'éiyá díziin dóó ba'aan naaki 'asdzoh (42") beeníłnééz.

béesh bee 'ída'neel'qahí ndaazhahígíí hazhó'ó bee bída'neel'qadgo k'éhózdón 'ahidadii'áago yá'át'ééh. 'Áádóó 2" screws No. 8 deiłnínigíí bił 'adaasgizgo yá'át'ééh. 'Éi 'it 'adaalkaakí bilááh 'á-t'éego bidziil.

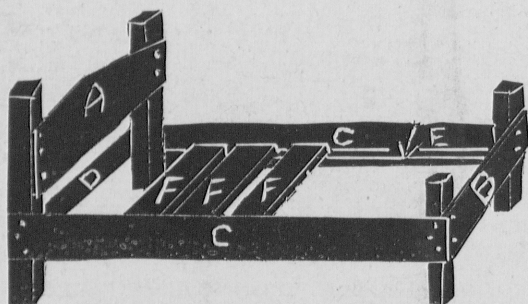
Hatsiiyahjigo bikáá' dah 'antéhi bá 'íí'áhígíí t'áá 'álah ni' nijinił dóó tsin niheeshjii' D bee bik'e'eshchíjigo naaniigo nani'áhígíí ghóyah dóó naakits'áadah 'asdzoh (12") bíighah gónaa nijitíj d'óó bił 'ada'jigis. Tsin niheeshjii' A bee bik'e'eshchínígíí 'éi bílátahdée' yaago naaki 'asdzoh (2") bíighah gónaa naaniigo dah náájítíh dóó bił 'anáada'jigis.

B bee bik'e'eshchíjigo naaniigo dah sitánígíí t'éiyá 'ałdó' ní' dóó naakits'áadah 'asdzoh (12") bíighah gónaa dah náájítíj.

'Áádóó tsin niheeshjii' nteel 'ałts'áqahjí ní'á biniighéhígíí ini'dóó naakits'áadah 'asdzoh (12") gónaa dah náájítíj dóó bił 'anáada'jigis. Jó 'éi C bee bik'e'eshchí t'áá 'álah. Díí tsin niheeshjii' nteelígíí tsin niheeshjii' náánáłta 'áłts'óózigo baqah náání'á. 'Éi t'éiyá t'ááłá'í dóó 'ałnii'go 'asdzoh (1½") bíighahgo 'áníłtsááz. Jó 'éi E bee bik'e'eshchínígí k'aa' bich'ij'go sitá. Díí ní'áhígíí t'éiyá tsin niheeshjii' naaniigo ha'naa ndaazhoozh dooleet biniighé F bee bik'ida'ashchínígíí bikáá' dah naaznil. Díí naaniigo shizhoozhígíí t'éiyá bita' t'ááłá'í dah 'asdzohgo (1") 'ahqah naaznil doodaii' 'ahídaashjee'go 'ahqah shizhoozh. 'Áádóó díí tsin niheeshjii' 'ahqah shizhoozhígíí bił 'ada'askaal t'áá náasee 'áłts'óózigo ní'áhígíí bik'i-jí. 'Áádóó naaltsoos bee da'ach'iishí yígíí bee dazhdiitłqoh, 'áko doo t'áadoo le'é ndayiizóqs da.

ENGLISH SUMMARY

- The Navajo Tribal Council held a special meeting from February 18th to 21st. It was called to discuss plans concerning resource development and education. Present at the meeting were John Provence, Assistant Commissioner, A. L. Wathen, Chief Engineer, and H. A. Mathiesen, Assistant District Director from Phoenix. Discussed were: election of a Vice Chairman; schools and health; the present meeting of The Navajo Institute in New York, which Sam Ahkeah and Roger Davis are attending; hospitals, doctors and nurses; the Shiprock Irrigation project; proposed (by the Council) moratorium on stock reduction for a period of five years; proposed raise in per diem from \$3.00 to \$6.00 for Council members; proposed raise in pay for Navajo police by supplementing their present pay from tribal funds; proposed yearly delegation to Washington.
- A discussion of the proposals which have been made regarding abolition of the Indian Service, with Secretary Krug's press statements in this regard, and a letter written to The Albuquerque Journal by an Acoma Indian.
- Radio station KGAK, at Gallup, New Mexico, has initiated a series of weekly newscasts in the Navajo language. These can be heard each Saturday afternoon at 4:00 PM. If you have news items of interest to Navajos, mail them to Mr. Gay Deming, care of KGAK.
- Miss Wanda McCray, daughter of Mr. & Mrs. Paul D. McCray of Fort Defiance, Arizona, won a scholarship in a competitive examination sponsored by the Illinois Federation of Women's Clubs.
- GI Insurance can still be reinstated, and the premiums may be paid either weekly, monthly or annually. If you are interested, go to see the Navajo men at Window Rock who are stationed there as representatives of the Veterans Administration. They are Leigh Hubbard and Stanley Thomas Jr.
- A Red Cross news release, describing a whale hunt sponsored and financed by the American Red Cross as a service to our soldiers who are still on duty in Korea.
- A letter from Agnes Dodge who is at present attending school at Riverside, California.
- A typhoid epidemic broke out in the vicinity of Pinon and Hard Rocks Mission. People are cautioned against drinking surface water.
- Two men in Iowa tossed a dead skunk into a parked car. It turned out to be a police car, and the policeman was sitting in it. The men were fined.
- Jim Dagalchee of Toadlena was found dead in Gallup. He was found at the Fair Grounds.
- We have initiated a series of Russian language broadcasts, designed to acquaint the Russian people with our way of life.
- The story of the formation of coal, with a description of its uses, and of the fractional distillation method of breaking coal down into other products.
- Workers who held railroad jobs during 1945 can get compensation if they are at present unemployed, and provided no suitable employment can be found for them.
- The question of Indian voting is up before the New Mexico State Legislature. Secretary Krug wired a recommendation that they be permitted to vote, but Governor Mabry told the Secretary that Indians could vote when they ceased to be wards of the government.
- Sugar rationing is no longer handled by Dr. Don May of the Education Office at Window Rock. Applications will henceforth be handled by the addresses given in the text of the article.
- The local news from Lukachukai and vicinity as reported by Albert (Chic) Sandoval, District Supervisor at Lukachukai. Mr. Sandoval wrote up this news in Navajo. He is to be commended for the fine job he did on it.
- Instructions on how to make a bed.

SINGLE BED

A bee bik'e'eshchínígíí t'éiyá t'áá kwii naaltsoos biká'ági 'át'éego haach'iizh. Tsin niheeshjii' A, B, C, dóó D bee bik'ida'ashchínígíí t'éiyá neeznáá 'asdzoh (10") doodaii' naakits'áadah 'asdzohgo (12") 'adaníłtéel.

Díí tsin niheeshjii' 'ahidadii'ágóó

THE NAVAHO ALPHABET

The Navaho letters always have the same sounds as they have in the words which are given here as examples. If you learn the sound

of the letter in the example, then you will know how it sounds in any other word. It is not hard to read Navaho; it is written just as it sounds.

(a) gah, rabbit.	(ao) daolghé, they're called.	(k) kin, house.
(aa) saad, word.	(aoo) 'aoo', yes.	(k') k'ad, now.
(q) sá, old age.	(oi) deesdoi, it is hot.	(l) lq'í, many.
(qa) naadqá, corn.	(b) bááh, bread.	(ł) łq, much; many.
(e) dibé, sheep.	(ch) chidí, automobile.	(m) ma'ij, coyote.
(ee) 'azee, medicine.	(ch') ch'il, plant.	(n) ni, you.
(e) doohes, it will itch.	(d) diné, man.	(s) sis, belt.
(ee) 'áádéé, from there.	(dl) dlóó, prairie dog.	(sh) shishish, it stung me.
(i) shí, I.	(dz) dził, mountain.	(t) tin, ice.
(ii) díí, this.	(g) gah, rabbit.	(t') t'iis, cottonwood.
(i) shí, summer.	(gh) bighaa, his wool.	(tł) tłah, ointment; salve.
(ij) díí, four.	bighoo, his teeth.	(tł') tł'oh, grass.
(o) tó, water.	bighid, his chest.	(ts) tsin, tree; wood.
(oo) tooh, body of water.	bighe, his son.	(ts') ts'in, bone; skeleton.
(o) so, star.	(h) hai, winter.	(w) 'awée, baby.
(oo) dlóó, prairie dog.	bááh, bread.	(x) yiixí, he killed him.
(ai) hai, winter.	(') 'a'áan, hole.	(y) yas, snow.
(aai) shínaaj, my brother.	'e'e'ah, west.	(z) biziiz, his belt.
(ei) 'éi, that one.	bito, his water.	(zh) shizhé'e, my father.
(eii) 'eii, that one there.	(j) jí, day.	bibézh, his knife.

When there is a little mark above the letter, then your voice goes up on that sound. Say the first word, and then the second of those we give here as examples.

ni, you . . . . . ní, he says.
'azee, medicine . . . . . 'azée, mouth.
niłí, he is . . . . . niłí, you are.
doo, not . . . . . dóó, and.

'Ałk'idqá' Bilagáana ła' Bináá'á-daakts'ózi ła' binaalte' niljigo bá naalnishgo haa'í lá doo 'áyooł'ijł da nt'ée'jiní. Łah Náats'ózi yée bikee' haidiiláago Bilagáana Náats'ózi t'áadoo boo'ini díí kéhée ni'ji' yit 'i'itłkaal jini. Áádóó bik'iji' tsask'eh Náats'ózi yikáá' nitéhée łeezh yih nááyizhja' jini. 'Áádóó t'áá łqágóó 'áyitł'ijł jini. 'Áádóó bik'iji' Náats'ózi yée t'óo hoł baa hojoobá'í silł' jini. 'Áádóó Náats'ózi yée 'ábijini, "K'ad doo haada náani-deeshdlit da," bijini jini. — "Da' doo ni'ji' shikee' bił 'anáa'diłłkał da?" ní jini Náats'ózi yée. — "Dooda, doo 'anáa-deesh'nił da," bijini jini. — "Da' bii' nishtéhígíí doo łeezh biih náahidíijih da?" ní jini Náats'ózi. — Dooda, doo 'anáadeesh'nił da," bijini jini. — "Lq-qa, shí 'ałdó' k'ad doo hashtł'ish bił gohwééh ná náadeeshbish da," ní jini Náats'ózi.

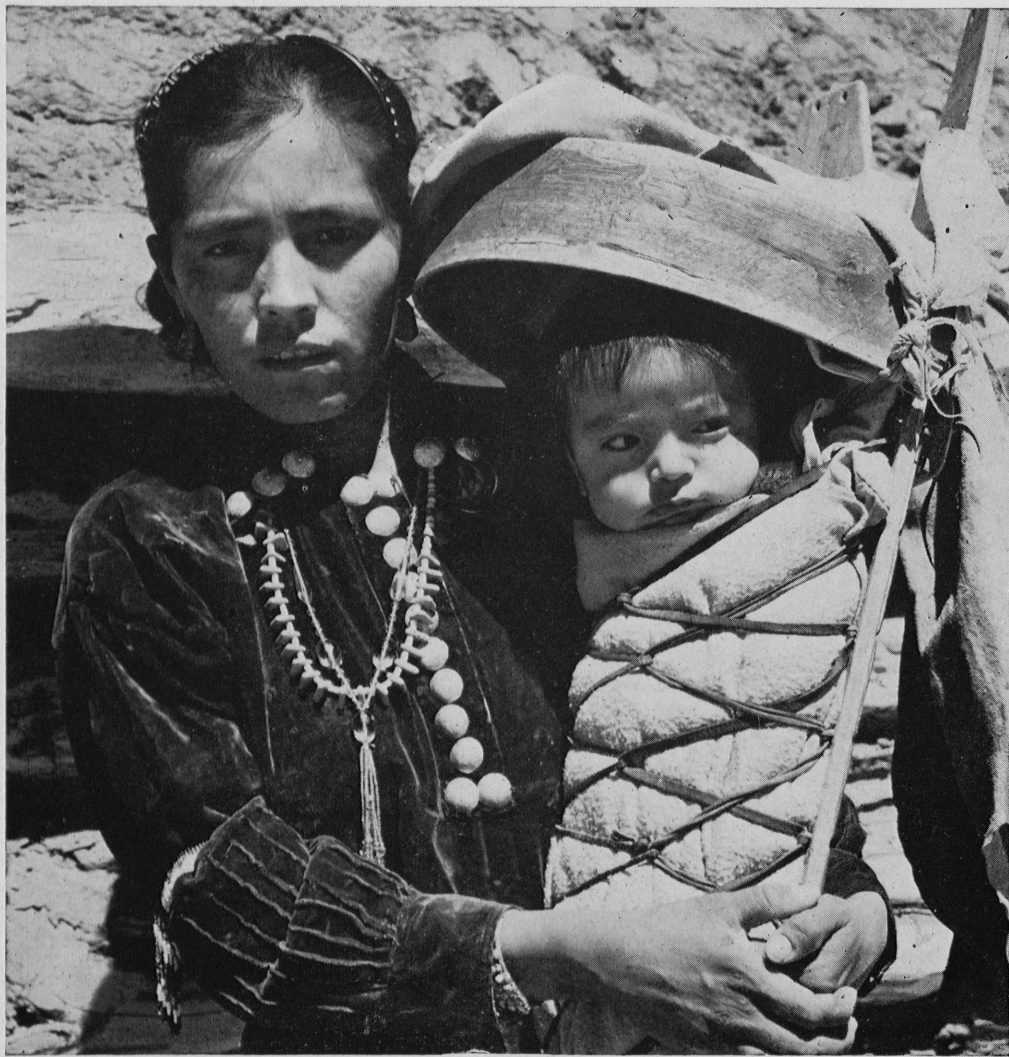
Łichii'go Ałná 'Asdzohii k'ad t'áá 'ánółtso nihiká 'oohjeh danihiłni.

Kwii t'éiyá Dook'o'oslííd bəqə Bilagáana ndaateel. T'áá bááhádzid ndi ła' 'ayóo bił daalkan. ła' tsosts'idiin dóó ba'-aan 'ashdladi tsin sitáqgo 'ahée'iilkeed yee hadah ndaditił. Naa'ajigohgo da doodaii' t'áadoo hoł yik'áqə yilgho'go da t'áá 'áko biniinaa 'azee' 'ál'íł góne' yah 'ajighááh.

‘wii t’éiyá Naabeehó ‘asdzání ‘awée’ dah yoołtééł. Díí ‘asdzání yígíí háí shíí ‘át’í? Ła’ shíí béédahonohsin.

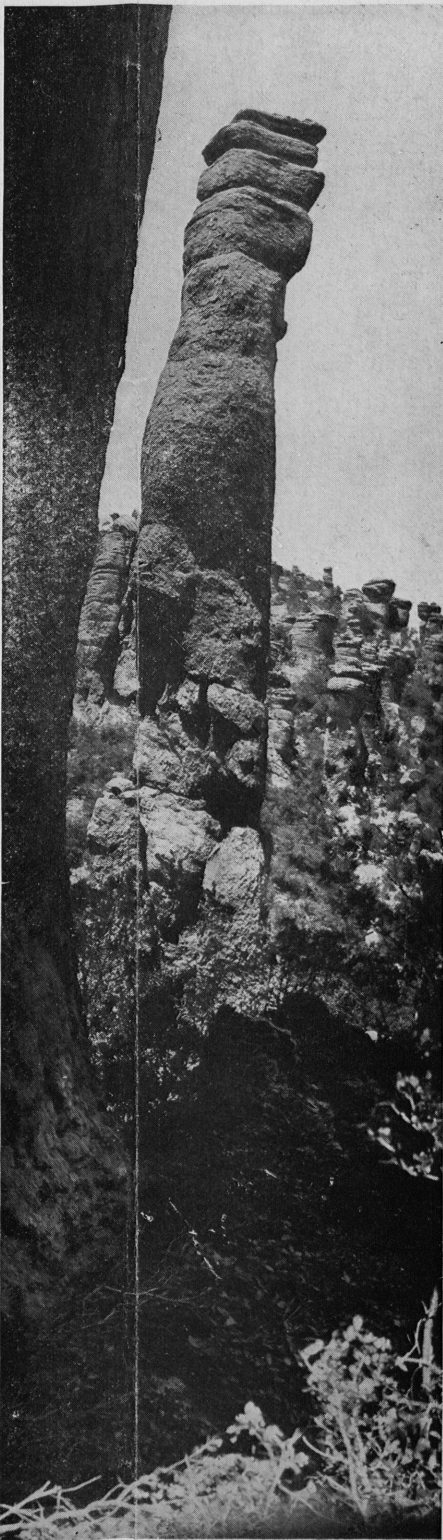
Díí t’éiyá Kin Łánídi naa’ahóohai baa niná’áldahági ‘át’é. Díí t’éiyá ‘átchíní yázhí nizhóní hodínóolnééł biniighé kwii ‘ahandajizh’eezh. ‘Áłchíní ła’ ha’át’íidashq’ baa na’aldeeh danízingo t’óó bił ‘adahayóigo dadéez’íí’.

Díí Kétt’ahí bits’a’ daats’í ‘át’é. Díí shíí t’áadoo le’é bee hasht’e’ naazkq’ biniighé.

Kwii t’éiyá ‘Ayahkinii naakigo bikin dah shijaa’. ‘Áko ndi dinék’ehjí t’áá ‘álah Tsétsohk’id hoolghé. T’áá bíjík’ehgo t’éiyá nishtł’ájigo kin shijaa’ígíí Shipaulovi gholghé. Nish’náájigo kin shijaa’ígíí t’éiyá Mishongnovi deitní.

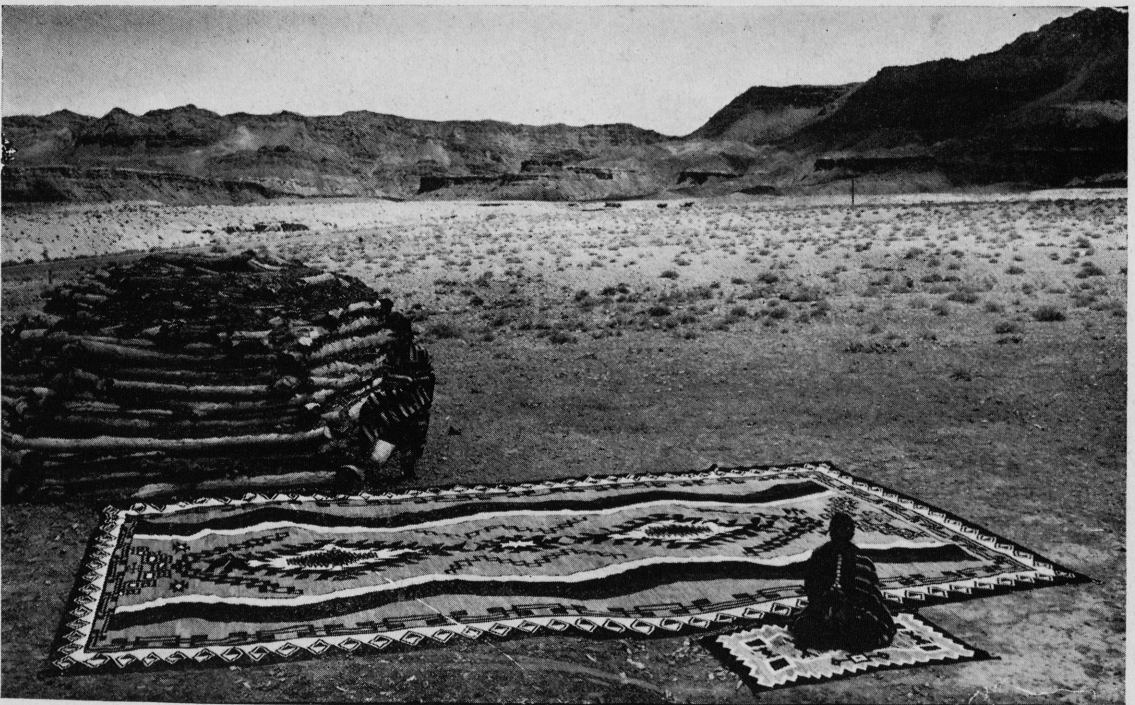

Kwii t’éiyá tsé ‘ayóí ‘áníłnéezgo ‘íí’á. Bizánaghahjí da shq’ haa hoot’é jinízingo dah joots’qł nahalin.

Díí ‘éí chidí naat’a’í dzil yíłatahdi yit’ah, Arizona bighi’.

* * * *
 * All Photographs *
 * In This Section *
 * Are Reproduced *
 * Through *
 * The Courtesy *
 * of *
 * Arizona Highways *
 * Magazine *
 * * * *

Doo lá dó’ diyogí ntsaa da? ‘Ajitł’óogodashq’ haa néelqáq’ yiskq’

GIVE—so your RED CROSS can carry on!

ŁICHÍI'GO 'AŁNÁ 'ASDZOHII NIHÍKÁ 'OOHJEEH DANIHIŁNÍ!

THE QUOTA THIS YEAR: \$60,000,000

EVER SEEN A SMASHUP?

SOAP-AND-WATER TREAT—National Negro Health Week, April 2-9, has an ally in this Los Angeles baby who shows a Red Cross Home Nursing class how much he likes soap and water. His mother has just received her home nursing badge from the nurse-instructor.

Díí t'éiyá Łichii'go 'Ałná 'Asdzohígíí California hoolghéegi 'át'é. Díí Naakaii łizhinií 'asdzáán t'áa hooghandi 'áłchíní baa 'áháyáqgi yíhool'aah.

Díí kwii naaltsoos biká'igi 'át'éego t'áadoo hooyání 'atí'doolíłíí 'atíhool'ijhgo 'azee'íł'íni da t'ah doo ła' yíghááhgóó t'óó bik'ee haa dahaxiih łeh. Diné da ła' 'atí-diil'ijhgo ti'hooníihgo t'óó bik'ee hóghée' łeh.

'Áádóó t'áa háida t'áa 'áhoolts'íisigo bił 'ééhózinii diné tídiilyaa yéé yaa ndiidáah go t'áa 'áko hwii' hááhwiildoh.

Jó 'éi 'azee'íł'íni t'áadoo ła' yígháhí t'áa 'íidáq'áq' Łichii'go 'Ałná 'Asdzoh yá ndaalnishii ła' 'ákwii 'áłtsé choo'ijhii yił nahale' łeh.

T'áadoo hooyání baqhági 'ádahooníł-gíi ts'ídá díí' góne' bił haz'áqgo 'agháago

It gets you—being there during those interminable minutes before medical help arrives. The suffering. The anxious waiting. The intense, helpless desire to do something for injured human beings.

Then—the feeling of relief as competent hands take over!

Often it's the Red Cross first—bringing comfort and skilled first aid—before the doctor comes.

Yes, your American Red Cross mans 12,000 highway first aid stations and mobile units to fight the terrible toll of America's fourth biggest cause of sudden death—accidents.

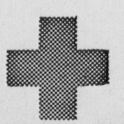
diné 'áyoolđijłii biniighé nda'aztiingóó naa-kits'áadahdi miilgo daats'í díí Łichii'go 'Ałná 'Asdzoh yá ndaalnishii 'áłtsé choo'ijhii yił dabighan dóó ła' chidí bił ndaajeeh.

Díí Łichii' 'Ałná 'Asdzoh dó' díí t'áadoo le'é t'áadoo hooyání 'atí'doolíłíí doo 'atí'-doolíł da yígíi yindaalnish, 'áádóó tó bits'áqádóó da dóó t'áa hooghangí t'áadoo le'é bits'áqádóó 'qah dah dahoyoo'aatii dó' t'áa 'ákwii jį yindaalnish.

Díí t'áa 'altso hazhó'ó baa ntsídaah-kees dóó t'áadoo bich'į' ni' danohłíní díí Łichii'go 'Ałná 'Asdzohígíí biká 'adoohjah. Háálá bee 'anáhjahígíi t'éiyá yee ndaaldzil.

Too, your Red Cross works continuously to prevent accidents. Sound programs for water safety and home safety save countless lives every day.

Think about that when your American Red Cross neighbor comes to call. Think—and give gladly to your Red Cross.

GIVE—so your RED CROSS can carry on!

—PLEASE POST IN A CONSPICUOUS PLACE—

In China sampans carry medical and other relief supplies to inland refugees, destitute after eight years of war. The American Red Cross, donor of these boxes, has sent goods since 1939 valued at \$8,400.00.

Díí Bináá'ádaalts'ózi bitsinaa'eel t'éiyá 'azee' dóó ch'iyáán bii' héet 'ályaa lá, 'áko k'adéé dah dii'eel diné dichin bida'niighánii bich'į'go. Díí 'áłdó' Łichii'go 'Ałná 'Asdzohii bini' bik'ehgo.

These are only three of Europe's thousands of homeless children. Before homes are found for them, they are fed, clothed and housed by the American Red Cross, trying to help them forget Nazi terror.

Díí Béesh Bich'ahii ba'áłchíní kwii bida'alyaaígíi t'éiyá bighan 'ádaadingo t'áa bihółníihgóó ndabíł-ka'go 'át'é. 'Áko Łichii'go 'Ałná 'Asdzohii t'éiyá yits'áq' 'ada'ałnah. 'Ákót'éego náás da'íłđijh.

HANKOW, CHINA—Lack of proper food and medicine is apparent in this Chinese baby, afflicted with a bad case of scabies. Through the American Red Cross, new shipments of medical supplies, food, and clothing are beginning to stream into China. (American Red Cross Photo)

Diidí t'éiyá Bináá'ádaalts'ózi dine'é 'át'é. Bi'oh honéé'qadgo ła' dichin bida'niighá. Ła' bini'įi' daałóód daazłįi, 'áko Łichii'go 'Ałná 'Asdzohii 'azee' dóó ch'iyáán yee yíká 'iijeeh.

'Kwii Canyon Lake hoolghé. Phoenix, Arizona dóó t'áá 'áhánígi 'át'é. Díí shíí Phoenix hoolghéhígíí binaagóó dáda'a-k'ehígi bee nda'nigheesh dooleet biniighe tó bidá'deestł'in. Phoenix binaagóó lą'igo kót'éego be'ek'id dahóló. 'Éí bee dahózhóní dóó 'ákódahoot'éégóó Bilagáana lą'í 'ałnáadaakah, 'áko 'ákwii łóó' hadayiiniít dóó ła' t'óó bił nda'a'eet łeh.